

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra kulturních a náboženských studií

**Ediční činnost v Královéhradecké diecézi
za biskupství Eduarda J.N. Brynycha**

Bakalářská práce

Autor : Svatopluk Kodet

Studijní program : B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor : Náboženská výchova

Vedoucí práce : Mgr. Petr Macek

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ
Pedagogická fakulta
Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Svatopluk Kodet**
Osobní číslo: **P101274**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Náboženská výchova**
Název tématu: **Ediční činnost v Královéhradecké diecézi za biskupství Eduarda J. N. Brynycha**
Zadávací katedra: **Katedra kulturních a náboženských studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je popsat a zhodnotit přínos osoby biskupa Eduarda Jana Nepomuka Brynycha pro dějiny Královéhradecké diecéze. Práce se zaměří především na ediční činnost biskupa Brynycha a na jejím příkladě se pokusí vykreslit přínos této osobnosti pro rozvoj diecéze. Základem metodologie je analýza historických dokumentů, srovnávací analýza a komparace.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Seznam odborné literatury:

Vedoucí bakalářské práce: **Petr Macek**
Katedra kulturních a náboženských studií

Datum zadání bakalářské práce: **29. února 2012**
Termín odevzdání bakalářské práce: **28. února 2014**

doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Petráček
vedoucí katedry

dne

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Svatopluk Kodet

Anotace (abstrakt)

KODET, Svatopluk. *Ediční činnost v Královéhradecké diecézi za biskupství Eduarda J.N. Brynycha*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. 55 s. Bakalářská práce.

Cílem práce je poskytnout informace o ediční činnosti v Královéhradecké diecézi z pohledu katolické církve v době biskupství biskupa Eduarda Jana Nepomuka Brynycha, tedy na přelomu 19. a 20 století. Základem metodologie je analýza historických dokumentů, srovnávací analýza a komparace.

Klíčová slova : Královéhradecká diecéze, biskupství, diecéze, politické družstvo tiskové, Časové úvahy, Obnova

Annotation

KODET, Svatopluk. *Editorial activities in the Hradec Kralove diocese during the bishopric Edward J.N. Brynych*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2015. 55 s. Bachelor Degree Thesis.

The aim of this work is to provide information on publishing activities in the Hradec Kralove diocese from the perspective of the Catholic Church at the time of the bishopric of Bishop Edward John of Nepomuk Brynych, at the turn of the 19th and 20th centuries. The basis of the methodology is the analysis of historical documents, comparative analysis and comparison.

Keywords : Diocese of Hradec Králové, bishopric, diocese, political collective press, temporal reasoning, Renewal

Obsah :

1. Úvod.....	1
2. Teoretická část.....	1
2.1 Cíle.....	1
2.2 Výzkumné otázky.....	2
2.3 Metodologie a zdroje dat.....	2
2.3.1 Biografický výzkum.....	3
2.3.2 Zkoumání dokumentů.....	3
2.3.3 Historický výzkum.....	3
2.3.4 Komparace.....	4
3. Výsledky výzkumu.....	4
3.1 Charakteristika doby z církevního i obecného hlediska	4
3.2 Vývoj zbožnosti za Brynychova života.....	8
3.3 Pražská provinční synoda 1860.....	9
3.4 Charakteristika kralovehradecké diecéze.....	11
3.5 Nejvýznamnější Brynychovi předchůdci.....	12
3.5.1 Jan Leopold Hay.....	12
3.5.2 Karel Boromejský Hanl.....	13
3.5.3 Josef Jan Evangelista Hais.....	13
3.6 Edvard Jan Nepomuk Brynych.....	14
3.6.1 Život.....	14
3.6.2 Postoje a názory.....	16
3.6.3 Dílo Brynychy – ediční a publikační činnost.....	20
3.6.3.1 Slova pravdy.....	21
3.6.3.2 Brynychův program.....	22
3.6.3.3 Časopis katolického duchovenstva.....	23
3.7 Založení Politického tiskového družstva.....	24
3.7.1 Program OBNOVY.....	24
3.7.2 František Reyl.....	25
3.7.3 Časové úvahy.....	28
3.7.4 Duch katolické obnovy.....	28
3.8 Brynychovi současníci – srovnání.....	29
3.8.1 Jan Valerián Jirsík.....	30

3.8.2 Karel Alois Vinařický.....	31
3.8.3 Srovnání.....	32
3.9 Současná ediční činnost diecéze.....	33
4. Závěr.....	35
5. Summary.....	37
6. Použité prameny a literatura.....	39
7. Seznam příloh.....	42
8. Přílohy.....	43

1. Úvod

Tématem práce je seznámení s osobností biskupa kralovehradecké diecéze Eduarda J. N. Brynychy, s jeho postoji a názory, se zaměřením na jeho tvorbu a ediční činnost, na přelomu 19. a 20. století. Brynych byl v mnoha ohledech velice zajímavou a významnou osobností a ovlivnil zásadní měrou život svých současníků v této oblasti. Nejprve je potřeba osvětlit historický kontext událostí, které bezprostředně předcházely dané době, včetně souvisejících faktů a přiblížit okolnosti, které předcházely Brynychovu ustanovení biskupem. Cílem je stručně se seznámit s jeho životem a názory, což je pro naše téma obzvlášť důležité.

V dalších částech práce seznamuje s vlastní tvorbou biskupa Brynychy, přibližuje založení Politického družstva tiskového a jím vydávanými periodiky. Především se jedná o tituly „Časové úvahy“ a týdeník „Obnova“. Zároveň se v práci objevují informace o osobnostech, které zásadním způsobem ovlivnily Brynychův život či jeho postoje a názory, případně patřili mezi jeho významné současníky. Díky této skutečnosti je možné ukotvení základních názorů Brynychy, jeho postojů i vývoj osobnosti v kontextu dané doby.

Práce je doplněna o ukázky z jednotlivých děl.

2. Teoretická část

2.1 Cíle

Cílem práce je poskytnout informace o osobě biskupa Eduarda Jana Nepomuka Brynychy, jeho názorech a postojích, na základě jeho ediční činnosti v kralovehradecké diecézi z pohledu katolické církve, tedy na přelomu 19. a 20. století.

Dílčí cíle:

Seznámit se se životopisem biskupa E. J. N. Brynychy, včetně základních faktů provázejících jeho osobní a duchovní vývoj, spolu s osobnostmi, které měly na jeho život a dílo rozhodující vliv. Pro ukotvení zjištěných životopisných údajů i názorů na tehdejší společnost provedeme analýzu historického kontextu doby působení biskupa E. J. N. Brynychy. Z hlediska jeho ediční činnosti je třeba věnovat pozornost analýze v kontextu jím založených periodik. Přiblížením hlavních aktérů – E.J.N. Brynych, J.L. Hay, K.B. Hanl, J.J.E. Hais, F. Reyl, J.V.

Jirsík, K.A. Vlnářický a porovnáním jejich vzájemných vztahů získáme potřebné informace vysvětlující jeho postoje, názory a konání.

V rámci srovnávací analýzy bude ukázáno, jak dalece se liší ediční činnost biskupa Eduarda J. N. Brynycha od ostatních představitelů katolické církve dané doby.

Cílem je podat ucelený obraz o tom, jak královéhradecká diecéze vznikala, jakými proměnami od svého vzniku prošla, jaký byl a je její význam pro fungování církve a jak dalece její činnost a postoje ovlivnila právě osobnost biskupa Eduarda J. N. Brynycha.

Závěr práce tvoří zhodnocení získaných poznatků a skutečností.

2.2 Výzkumné otázky

V návaznosti na stanovené cíle je třeba si položit následující výzkumné otázky:

Přinesla změna biskupa v osobě Brynycha změny v přístupu veřejnosti ke katolické církvi v regionálních či celostátním měřítku? Jaké? Pozitivní, či negativní dopad?

Čím byla významná jeho vlastní ediční činnost?

Jaký dopad měla jeho osobní podpora další ediční činnosti katolických periodik v té době?

Odpovědi na výše uvedené otázky by nám mělo dát zkoumání daného problému jednak prostřednictvím dostupné historické literatury, ale také vlastní zjištění získaná z dobových materiálů – vlastní ediční činnosti biskupa Brynycha, jeho názory a myšlenky publikované v časopise *Obnova*, případně i dalším periodiku. Ve srovnání s názory a myšlenkami jeho současníků.

Získané informace, data či názory expertů přesto nemohou postihnout daný problém v plné šíři, ale mohou přiblížit a osvětlit daný problém.

2.3 Metodologie a zdroje dat

S ohledem na téma práce, která se zabývá z větší části historickými údaji, byly zvoleny následující metody, které nejlépe umožňují shromáždit dostupné informace a zdroje.

2.3.1 Biografický výzkum

Jedná se o metodu kvalitativního výzkumu, kterou lze považovat za určitou zvláštní verzi případové studie. „*Biografií rozumíme napsanou historii života jedince. Jde o rekonstrukci a interpretaci života jedince někým druhým.... Průběh života znamená posloupnost faktických událostí během života jedince*“¹

Biografický výzkum se zaměřuje na vnitřní perspektivy jedince, jeho interakce s okolím v sociálním kontextu a na jeho zkušenosti v různých rolích v průběhu různých období života. Zde využijeme rozdělení života jedince do jednotlivých etap (dětství, dospělost, stáří) a snažíme se na základě shromážděných poznatků vytvořit celkový obraz života. Následně k jednotlivým etapám a jejich kritickým momentům. V této práci se blíže budeme věnovat oblasti života E.J.N. Brynychy právě v období, kdy se stal biskupem.²

2.3.2 Zkoumání dokumentů

Analýza dokumentů zahrnuje vše napsané či zaznamenané. V rámci jejich analýzy objevujeme osobní, případně skupinové vědomé či nevědomé postoje, hodnoty a ideje. Patří sem knihy, novinové články, deníky, plakáty i obrazy.

„*Analýza dokumentů je důležitá zvláště tehdy, když se jedná o časově vzdálené, historické události.*“³

2.3.3 Historický výzkum

Jeho předmětem jsou události, které se staly v minulosti. Nalézáme souvislosti a hodnotíme význam, hledáme zdroje, příčiny a souvislosti.⁴

Důležité je posoudit důvěrnost a hodnověrnost autora.⁵

¹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1st ed. Praha: Portál, 2005. s.130. ISBN 80-7367-040-2.

² HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1st ed. Praha: Portál, 2005. s.130-131. ISBN 80-7367-040-2.

³ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1st ed. Praha: Portál, 2005. s.132. ISBN 80-7367-040-2.

⁴ BERK, K.L. in HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1st ed. Praha: Portál, 2005. s.135. ISBN 80-7367-040-2.

⁵ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1st ed. Praha: Portál, 2005. s.134-138. ISBN 80-7367-040-2.

2.3.4 Komparace

Komparace znamená porovnání či srovnání. Srovnávání a porovnávání je základní myšlenkovou operací a jedním z nejstarších a nejrozšířenějších způsobů zkoumání světa. Užíváme ji dennodenně při řadě běžných činností, jedná se však také o velmi rozšířený výzkumný přístup ve společenskovědním výzkumu. V historické komparaci dochází ke srovnání vývoje politiky v určitém časovém období ve vybrané entitě (státu, regionu aj.). Srovnání může být ale i věcné, zde se pak do hledáčku komparace dostávají odlišné politiky, opatření, nástroje či varianty.⁶

Veselý a Nekola definují metodu obecně jako „*souhrn pravidel, jak dospíváme k výsledku zkoumání*“⁷

3. Výsledky výzkumu

3.1 Charakteristika doby z církevního i obecného hlediska

Českou katolickou církev v 19. století lze charakterizovat v kontextu práce zjednodušeně takto : Klesající prestiž církve - odliv věřících - aktivní boj biskupa Brynycha za katolickou víru.

V devatenáctém století dochází v Evropě k zásadním proměnám společnosti. V porevolučním období (myšleno Velká francouzská revoluce) dochází k přerušení tradice církevního státu. Regální tradice původně vyjadřovala přesvědčení, že se společnost neobejde bez náboženství. Panovníci, z hlediska odpovědnosti za stát, mají do chodu církve zasahovat a tudíž jí prokazují dobro. V porevolučním období chtěl stát zasahovat i do církevního uspořádání. Tyto kroky nebyly schváleny papežem. Ve společnosti je patrný velký vliv individualismu a

⁶ *Komparativní přístupy při zkoumání veřejných politik.* In *Současné metodologické otázky veřejné politiky.* MOURALOVÁ, Magdalena; GEISLER, Hana. Praha: Karolinum, 2011. ISBN: 978-80-246-1865-4. [cit. 2013-06-02]. Dostupné z: http://www.cuni.cz/ISS-138-version1-100224_geissler_mouralova_komparace.doc.

⁷ VESELÝ, Arnošt; NEKOLA, Martin. (et). *Sběr a analýza dat.* In: *Analýza a tvorba veřejných politik - přístupy, metody a praxe.* 1. vyd. Praha: Slon, 2007.s.142. ISBN 978-80-86429-75-5

racionalismu.⁸ Sekularizace⁹ probíhala v jednotlivých státech různým tempem, ve většině zemí daleko mírněji než ve Francii.¹⁰ Církev se nevzdávala snahy o uchování či znovuzískání svých práv, i když se zvětšoval odstup od současnosti. Církev na tyto nové skutečnosti v některých případech reflektuje, a v některých je zcela ignoruje.¹¹ Rozlišujeme celkem šest možných oblastí sekularizace : individuální víra, formální náboženská praxe, místo náboženství ve veřejných institucích, úloha náboženství ve veřejných diskuzích význam náboženství jako aspektu identity a jeho vztah k lidové kultuře.¹² Tento zápas Katolické církve o místo v moderní společnosti poznamenává i celoživotní Brynychovy postoje. Toto období je ve znamení posílení papežské moci, vedoucí až k vyhlášení jeho neomylnosti v roce 1870 na prvním vatikánském koncilu, ale také zánikem papežského státu. Bezpříkladný rozvoj zámožských misí, školské, charitativní a sociální dílo vedené především ženskými kongregacemi. Nikdy předtím neměla církev více misionářů, řeholnic, vznikaly stovky škol a nemocnic, sirotčinců a útulků, klášterů, vznikají nová biskupství, farnosti a semináře.

Brynychův papež Lev XIII. (1878-1903) se pokouší o změnu papežské politiky, zejména ve vztahu k Francii a jejímu republikánskému zřízení. Také pochopil naprosté zaostávání katolické církve v oblasti akademické, kterému chtěl čelit větší otevřeností a zakládáním nových akademických pracovišť, například Biblickou školu v Jeruzalémě nebo Univerzitu ve Fribourgu. V této době dochází k novému vývoji na poli biblistiky a teologie a jejich nebývalému rozvoji. Církev se musela vyrovnat i s otřesy v oblasti sociální, když ústy Lva XIII. odmítla socialismus, avšak vyzvala k sociálním postojům vůči dělníkům, nastává rozvoj křesťansko-sociálního hnutí a též dochází ke vzniku katolických politických stran, odborů, vzdělávacích a charitativních hnutí. Lev XIII. působil na věřící velmi významně i pomocí svých encyklik (celkem čtyřiceti šesti), které zvýrazňovaly papežovu roli.¹³

⁸ RÉMOND, René. *Náboženství a společnost v Evropě*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003.(překl. A. Hánová). s.54 ISBN:80-7106-496-3

⁹ RÉMOND, René. *Náboženství a společnost v Evropě*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003.(překl. A. Hánová). s.138. ISBN:80-7106-496-3 .Rémond ve svém díle rozlišuje dvě fáze sekularizace. Uvádí však, že oddělování náboženství a národa ještě není u konce a ani není jisté, zda bude vůbec dokončeno. První fázi označuje za *liberální období sekularizace*. Tato fáze je charakteristická odluhou církve od státu, a člení ji na další etapy, které neprobíhaly postupně, ale spíše se prolínaly a navíc nenastaly v každé z evropských zemí. Tímto je myšleno např. odstranění náboženské diskriminace, dezetablování či dekonfesionalizace státní církve, samotná odluka a laicizace. Ve druhé fázi, dle jeho tvrzení, v rámci sekularizačního procesu dochází naopak k obnovení vztahů mezi církví a státem. Díky nepřímocarosti procesu přicházejí i změny, které zamýšleny nebyly, případně znamenají nezamýšlené důsledky. Například sekularizace mravů.

¹⁰ McLEOD, Hugh. *Sekularizace v západní Evropě (1848-1914)*. 1.vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, 333s. ISBN 978-80-7325-161-1

¹¹ PETRAČEK, Tomáš. *Česká církev výzvy 19. věku a pražská provinční synoda roku 1860*. IN *Neklidem k Bohu*. Řevnice: Nakladatelství Abor vitae s.r.o., 2006.s.27. ISBN:80-86300-58-7

¹² McLEOD, Hugh. *Sekularizace v západní Evropě (1848-1914)*. 1.vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, 333s.s.329. ISBN 978-80-7325-161-1

¹³ PETRAČEK, Tomáš. *Česká církev výzvy 19. věku a pražská provinční synoda roku 1860*. IN *Neklidem k Bohu*. Řevnice: Nakladatelství Abor vitae s.r.o., 2006.s.30-33. ISBN:80-86300-58-7

Za vlády císaře Josefa II. došlo k výrazným změnám v postavení katolické církve v celé Habsburské monarchii. Šlo o proud inspirovaný částečně v protestantismu, který dostal podle císaře jméno josefinismus. Co je tedy josefinismus? Je to osvícenský církevně politický absolutismus rakouského ražení. Z katolické církve udělal jakousi anglikánskou High Church, která dogmaticky stála pouze částečně na katolické půdě a byla jen několika a to velmi tenkými vlákny spojena s Římem.¹⁴ Josefinismus spatřoval ve státě zařízení, jež má pečovat o obecné blaho. Náboženství tento stát neodmítal, naopak bylo mu vyhrazeno zvláštní místo. Mělo poskytnout státu mravní základ a zároveň posloužit lidskému blahu podle poznatků rozumu, mělo být nástrojem blaha a bezpečnostním faktorem, který by vykonával policejní dohled v oblasti, kam světská moc nedosáhla. Jestliže protireformace razila heslo „církve potřebuje stát“, josefinismus toto obrátil na „stát potřebuje náboženství“. Aby stát zcela pojal náboženství do svých služeb, musel mít jeho hlasatelku a ochranitelku, církve pevně v rukou. Proto si josefinismus církve podrobil.¹⁵ V této době byl zrušen jezuitský řád, likvidovány kláštery, církevní bratrstva a spolky, zavíraly se kostely a kaple a pochopitelně došlo i k likvidaci monopolu katolické církve, jako jediného povoleného vyznání. V roce 1781 byl vyhlášen tzv. toleranční patent¹⁶. K významným změnám docházelo i v rámci organizace církve. Byly vytvářeny nové diecéze a farnosti. Vzniká biskupství v Brně, Českých Budějovicích, královéhradecké biskupství bylo rozšířeno na úkor Prahy, stejně tak i Litoměřice. Nově bylo též organizováno vzdělávání kněží, zřízeny byly dva generální semináře Praha a Olomouc. V této situaci pochopitelně postupně docházelo i k oslabení moci a významu katolické církve na úkor ostatních náboženských hnutí. Ke změně v této obtížné situaci došlo až po revolučních událostech v roce 1848 a tedy s nástupem císaře Františka Josefa na trůn. Po potlačení povstání v Uhrách byla 4. března vydána tzv. oktrojovaná ústava, která zaručila církvim a dalším státem uznávaným náboženským společnostem právo na samostatnou správu svých záležitostí. Tímto aktem získala sice církve svobodu, ale definitivně ztratili katolíci výsadní postavení jako státní náboženství.¹⁷

Na jaře 1849 se dokonce konala konference biskupů s císařem, kde byly předloženy návrhy na nové uspořádání poměrů mezi státem a církví. Na celkem neuvěřitelných šedesáti setkáních se

¹⁴ KADLEC, Jaroslav. *Přehled církevních dějin českých - II.díl*. Praha: Česká katolická Charita (in)Ústřední církevní nakladatelství,1977. (Skriptum pro studijní účely CMBF). s.82.

¹⁵ KADLEC, Jaroslav. *Přehled církevních dějin českých - II.díl*. Praha: Česká katolická Charita (in)Ústřední církevní nakladatelství,1977. (Skriptum pro studijní účely CMBF). s.82-83.

¹⁶ Dokument, který 13. října 1781 vydal rakouský panovník císař Josef II., kterým vedle římskokatolického vyznání umožnil existenci dalších tří křesťanských vyznání – luterské, kalvínské a řeckopravoslavné.

¹⁷ KADLEC, Jaroslav. *Přehled církevních dějin českých - II.díl*. Praha: Česká katolická Charita (in)Ústřední církevní nakladatelství,1977.(Skriptum pro studijní účely CMBF). s.90-111.

podarilo dospět k dohodě. Církev bude chránit a podporovat trůn, pokud jí bude umožněna volnost jak ve službě, tak i v jurisdikci vůči klerikům i laikům, nedotknutelnost církevních nadací, církevního školství a bohoslužebných pořádků. Volnost byla také požadována ve styku se Svatým stolcem. Tyto návrhy narážely však na tvrdý odpor staromilců, a tak musel zasáhnout až samotný císař a dvěma patenty z 18. a 23. dubna 1850 byl starý josefinismus odstraněn. Otevřela se tak cesta ke konkordátu¹⁸ Rakouska se Svatou stolicí.¹⁹

Dne 18. srpna 1855, shodou okolností v den císařových narozenin, byla kardinálem Viale Prelou²⁰ a arcibiskupem Otmarem Rauscherem²¹ podepsána smlouva mezi Apoštolskou stolicí a habsburskou monarchií. Bohužel, jak se brzy ukázalo, nešlo o pro církev příliš prospěšnou věc. Zákony z roku 1850 byla její svoboda zaručena, avšak to konkordát zcela potlačil, neboť se tak stalo v období absolutismu. Po jeho pádu se totiž konkordát, jež měl tento absolutistický stát podporovat, stal terčem řady útoků a byl neudržitelný.

Za Brynychovy doby byla v Čechách církev nejprve díky tomuto konkordátu uzavřenému roku 1855 autonomním společenstvím v otázkách vnitřních a byl posílen její vliv na vzdělávání a manželské právo. Monopol katolíků na vzdělání a manželské právo byl však nepřijatelný jak pro liberály, tak pro stoupence silného státu a i pod jejich tlakem se situace mění. V roce 1861 došlo protestantským patentem ke zrovnoprávnění konfesí a tím i k dalšímu oslabení katolické církve. V roce 1868 byl tzv. májovými zákony silně omezen konkordát a omezení vlivu církve na společnost. Po vyhlášení papežské neomylnosti byl konkordát vypovězen úplně, školství přechází plně pod kontrolu státu.

Druhé májové zákony (1874) přinášejí silný státní dozor nad církví a to především ze strany ministerstva kultu a to dokonce i dohled nad církevním majetkem. Církevně politické poměry byly upraveny květnovými zákony z roku 1868, značně připomínaly josefinismus a církev byla postavena pod přísný státní dozor. Církev byla vysmívána a dokonce nazývána c.k.k. církev, tedy císařsko – královská- katolická církev.

Tyto zákony znamenaly rozsáhlý zásah státu do církevního života. Například ve správě majetku byla církev zcela závislá na státu. Poměr mezi císařstvím a Svatým stolcem byl tak napjatý, že papež Pius IX. dokonce zvažoval exkomunikaci Františka Josefa. Pro České země měla tato situace však i určité pozitivní aspekty, jako Lvem XIII. zřízená česká kolej v Římě

¹⁸ smlouva – pozn. autora, latinsky- *concordatum* - souhlas, úmluva (je to mezinárodní smlouva uzavřená mezi Svatým stolcem a jiným státem, většinou řeší práva, záležitosti a svobody vyznání pro katolickou církev v daném státě.

¹⁹ KADLEC, Jaroslav. *Přehled církevních dějin českých - II.díl.* Praha: Česká katolická Charita (in)Ústřední církevní nakladatelství,1977.(Skriptum pro studijní účely CMBF).s.112

²⁰ Michele kardinál Viale-Prelà (29.09.1799 – 15.05.1860)

²¹ Arcibiskup Joseph Othmar von Rauscher (06.10.1797 – 24.11.1875)

(dnešní Nepomucenum – pozn. autora) a podpora cyrilometodějského kultu. Což byla šťastná syntéza katolicko-náboženského a slovansko-nacionálního citového života v době zdvihajících se národnostních vášní v monarchii. Chybou však v našem prostředí bylo, že vlastenecká šlechta byla spíše ta německy hovořící a tak se naše národní hnutí odvíjelo především díky měšťanstvu a inteligenci vzešlé z nižších poměrů, což vedlo ke ztrátě kulturní i náboženské kontinuity s minulostí. Příslušnost ke katolictví byla vnímána vlasteneckými kruhy mnohdy jako něco nepatřičného.

Proticírkevní nálady se začaly projevovat i mezi prostým lidem, který v polovině 19. století stále více opouštěl venkov a stahoval se do měst, kde se z nich stávali dělníci. Vznikaly tehdy i řady tiskovin, z nichž některé byly orientovány přímo socialisticky a proti církevně. To vedlo k pozdějšímu Brynychovu dílu a postoji „Proti tisku tisk!“ Dělnictvo však v té době mělo k církvi postoj nejednoznačný, neboť částečně ji odmítali, na druhou stranu jejich spolky si nechaly světit prapory a při velkých shromážděních se sloužily mše. To pochopitelně souviselo s jejich tradiční výchovou. Roku 1870 byl konkordát vypovězen a roku 1874 vydány církevní zákony.²²

3.2 Vývoj zbožnosti za Brynychova života

V návaznosti na předchozí kapitolu, která charakterizuje situaci v Čechách, ale i v Evropě, v 19. století, včetně zasazení do kontextu vývoje dané doby z historického hlediska, se budeme v této kapitole věnovat vývoji zbožnosti. Tato problematika bezprostředně navazovala na historické a politické události a ovlivnila životy nejen širokých vrstev obyvatelstva, ale také iniciovala základní myšlenky a postoje E. Brynychy a jeho současníků.

Náboženství vždy bylo jevem jednak individuálním, ale také společenským. Zahrnuje jednak komunikaci s Bohem, jeho pomocí se člověk identifikuje se společností či skupinou. Náboženství též představuje určitý systém nástrojů a vztahů mezi lidmi.²³ Také v této oblasti je snaha o návrat do minulosti, tedy k pozdně středověkému a baroknímu katolicismu. A jsou to hlavně pouti, neboť svatí a jejich ostatky se opět dostávají do popředí zájmu věřících a

²² KADLEC, Jaroslav. *Přehled církevních dějin českých - II.díl*. Praha: Česká katolická Charita (in)Ústřední církevní nakladatelství,1977.(Skriptum pro studijní účely CMBF). s. 114-121

²³ NEŠPOR, Zdeněk, R.; kolektiv. *Náboženství v 19.století. Nejcírkevnější století, nebo období zrodu českého ateismu?* 1.vyd. Praha: Scriptorium, 2010, 328s. s.95. ISBN 978-80-87271-22-3

předmětem jejich vroucí úcty. Také nové technické prostředky k reprodukci obrázků a sošek, či dopravní možnosti mají významný vliv na široké vrstvy obyvatelstva a jejich zbožnost. Kult utrpení Krista, charakteristický pro toto období, byl odpovědí na jistý komplex méněcennosti katolíků vůči bohatým a mocným liberálním, protestantským a židovským elitám v Evropě. Významu nabývá především v postní době slavená pobožnost křížové cesty. Vrací se obliba odpustků a to především v souvislosti s živou zbožností pamatující na zemřelé v očistci.

Především je však tato doba vrcholným obdobím mariánského kultu. Květen je prohlášen mariánským měsícem, osmero svátků v církevním kalendáři, dogma o neposkvrněném početí (1854) a množství zaznamenaných zjevení. Z nichž nejznámější jsou asi Lurdy (1858). V prosinci 1870 byl pěstoun Páně a snoubenec Panny Marie sv. Josef prohlášen patronem církve a stává se též vzorem pro dělníky, křesťanské otce a rodiny. Kromě svatých Marie a Josefa bylo předmětem uctívání v druhé polovině 19. století Božské srdce Páně. Oblíbená byla i společná recitace litaní. Zajímavý byl postoj ke svatému přijímání, kdy pro řadu lidí, hlavně mužů, bylo jejich první přijímání zároveň tím posledním, neboť většina katolíků té doby přistupovala ke stolu Páně vzácně a s obavami.²⁴ V Čechách byli silně uctíváni především národní světcí a slavností ke svátkům a výročím Cyrila a Metoděje, či Jana Nepomuckého, kterých se zúčastnily statisíce věřících.

3.3 Pražská provinční synoda 1860

S ohledem na předchozí kapitoly, které pojednávají o problematice dané doby v historickém kontextu z hlediska vývoje v Evropě, ale hlavně v Čechách a následném exkurzu na vliv daných událostí na vývoj zbožnosti, věnovat prostor významné události, která měla za cíl upravit činnost církve v dané době.

Provinční synodu svolává arcibiskup jako shromáždění biskupů své církevní provincie. Diecézní pak svolává biskup jako poradní shromáždění zástupců kněžstva. Ty se měly konat každoročně, po Tridentu alespoň jednou za tři roky což se, ale nedařilo. V roce 1858 se konaly synody vídeňská a ostříhomská. Pražská provinční synoda byla svolána pražským arcibiskupem Bedřichem Schwarzenbergem a trvala od 8. do 23. září 1860. Sněm probíhal za zavřenými dveřmi a rozhodnutí byla vyhlášena autoritou arcibiskupa po odsouhlasení

²⁴ PETRAČEK, Tomáš. *Česká církev výzvy 19. věku a pražská provinční synoda roku 1860*. IN *Neklidem k Bohu*. Řevnice: Nakladatelství Abor vitae s.r.o., 2006.s.38,40-43. ISBN:80-86300-58-7

ostatními biskupy a schválení Vatikánem. Do té doby byli všichni účastníci vázáni mlčením. Později následovaly diecézní sněmy v Praze (1863,1873), Litoměřicích (1863), Českých Budějovicích (1863,1872,1875) a také v naší královéhradecké diecézi a to také v roce 1863. Cílem pražské synody bylo upravit činnost církve a dát návod farářům a kléru jak řešit nejrůznější situace, zabývala se i postupem při obsazování míst ve farní zprávě a jakým si kariérním řádem. Mělo by se postupovat tak, že vzdělanější kněží, kteří publikují a vyučují, či mají zkušenosti z duchovní zprávy, jsou při farářských konkurzech zvýhodněni. Dalším fenoménem byl i styk s jinověrci, kdy nebyly doporučovány smíšené sňatky a byla zakázána účast katolíků na nekatolických bohoslužbách a ani se stát kmotry u nekatolických křtů. Pozornost byla věnována i styku se Židy a byl zaveden index nevhodných a zakázaných knih. Podpora vzniku farních, tedy nezávadných knihoven.²⁵

V polovině 19. století došlo z popudu Pia IX., encyklika *Inter multiplices*, k užší centralizaci v oblasti kultovní, byl prosazován jednotný římský misál, breviář a rituál. V západní Evropě pak zcela spontánně vznikají hnutí liturgické obnovy. Je prosazováno privilegované postavení Panny Marie. Je to také doba, kdy dochází ve velkém k obnově nejrůznějších církevních památek a zmíněný pražský sněm k této činnosti přímo vyzývá. Jsou zaváděny nové formy pobožností a byl zde věnován značný prostor manželství. V páté kapitole synodálních dekretů jsou upraveny praktické podmínky správy církevního majetku a udílení svátostí, ale také vnitřní uspořádání, výzdoba a výstavba kostelů. Je zde upravena i veškerá umělecká činnost v souvislosti s církví a vírou. Zajímavé je i pojednání o výstavbě a zakládání hřbitovů, či výzvy k zakládání chrámových spolků, církevních uměleckých a muzejních spolků.

Za Brynychova života prochází církev značně složitým obdobím, kdy je nucena vyrovnat se s měnící společností kolem sebe. Na jedné straně je velice výkonná v oblasti školství, charitativní činnosti, či v misijní oblasti. Na druhé straně se jen velice těžko vyrovnává s politickými a ideovými proměnami doby. V oblasti zbožnosti a působení na duchovní formaci kněží a laiků přinesla tato doba řadu novinek a především je díky novým technickým vynálezům učinili dostupné statisícům katolíků.

V českých zemích přes oficiální a faktickou dominanci katolického náboženství většina rakouských vlád usilovala o omezení vlivu katolické církve a její podřízení státnímu aparátu.²⁶ Významná část katolického duchovenstva spolu s inteligencí (příslušníci kulturně

²⁵ PETRAČEK, Tomáš. *Česká církev výzvy 19. věku a pražská provinční synoda roku 1860*. IN *Neklidem k Bohu*. Řevnice: Nakladatelství Abor vitae s.r.o., 2006. s. 44-58. ISBN:80-86300-58-7

²⁶ PETRAČEK, Tomáš. *Česká církev výzvy 19. věku a pražská provinční synoda roku 1860*. IN *Neklidem k Bohu*. Řevnice: Nakladatelství Abor vitae s.r.o., 2006. s. 44-58. ISBN:80-86300-58-7

sociální vrstvy) se otevřeně hlásili k českému hnutí. Díky jejich dlouholeté roli tradičních nositelů českého cítění (od 17. století), byli v počátku 19. století určující silou národně konstitutivních snah.²⁷ Ačkoliv vztahy státních elit k církvi procházely proměnami, celkově spíše postupovalo odcizení mezi především městskými vrstvami obyvatelstva a církví, také kvůli donucovacím prvkům, které vedly k nárůstům antiklerikálních nálad ve školství, armádě a úřednictvu. Svou roli zde hrála popularizace a vulgarizace Palackého koncepce českých dějin. Církev sice kontinuálně ztrácela část důvěryhodnosti a autority, ale to neznamená, že by přestala normálně žít, sloužit svátosti a plnit duchovní poslání. Snad nikdy předtím nebyla populace tak dobře katechizována a dostupnost kněží na venkově byla vysoká.²⁸

3.4 Charakteristika kralovehradecké diecéze

Královéhradecká diecéze se rozkládá ve východních Čechách a nepatrně zasahuje i na Moravu. Byla založena 10. listopadu 1664 papežskou bulou *Super universas*, v níž byl kostel Svátého ducha povýšen na katedrální a kdy byl papežem Alexandrem VII.²⁹ potvrzen ve funkci první biskup Matouš Ferdinand Sobek z Bílenberka (19. září 1618 Rajhrad – 29. dubna 1675 Praha), který se později stal pražským arcibiskupem.

Rozloha diecéze je 11 650 km². Hranice diecéze se mírně liší od hranic bývalého východočeského kraje. Počet obyvatel diecéze je 1,26 milionu, z toho se při sčítání v roce 2001 přihlásilo ke katolické církvi asi 307 tisíc lidí, odhad počtu katolicky pokřtěných je 450 tisíc. Sídlním městem biskupa, jako hlavního představitele diecéze, je Hradec Králové. Zřízení biskupství souvisí s výsledky třicetileté války, rekatolizací českých zemí, neboť se ukázalo, že dosavadní správní středisko, tedy Praha, je poměrně daleko. Navíc bylo potřeba intenzivně obnovovat katolické struktury na tomto území, které se v minulosti dosti výrazně odkatolizovalo. Toto bude mít v budoucnu vliv i na biskupa Brynychy.

Diecéze je členěna na 14 vikariátů (viz Tabulka č.1), z nichž každý zastupuje kněz s funkcí vikáře. Vikariát je tvořen několika farnostmi, v této diecézi je jich celkem 265. Farnost je

²⁷ NEŠPOR, Zdeněk, R.; kolektiv. *Náboženství v 19.století. Nejcírkevnější století, nebo období zrodu českého ateismu?* 1.vyd. Praha: Scriptorium, 2010, 328s. s.20-21. ISBN 978-80-87271-22-3

²⁸ PETRAČEK, Tomáš. *Česká církev výzvy 19. věku a pražská provinční synoda roku 1860*. IN *Neklidem k Bohu*. Řevnice: Nakladatelství Abor vitae s.r.o., 2006. s. 50-58. ISBN:80-86300-58-7

²⁹ Alexandr VII. (13.2.1599-22.5.1667), narozen jako Fabio Chigi, byl papežem v letech 1665-1667. Alexandr VII. 3. Července 1655 založil Litoměřickou diecézi a 10. listopadu 1664 bulou *Super universas* založil diecézi Královéhradeckou.

zřízena v rámci jedné obce, její části i zahrnující obcí několik. Celkový počet farností od roku 2003 klesá, od původních 447, po současný stav v počtu 265. Řada kněží je duchovními správci hned několika farností, to znamená, že mimo farnost, ve které bydlí, spravují tzv. *excurrendo* ještě další farnost či farnosti. V diecézi působí také jáhni. Jsou to pomocníci kněží, kteří přijali jáhenské svěcení a mohou vykonávat jménem církve některé z úkonů kněží (křtít, oddávat a pohřbívat).

Tabulka č. 1 – Přehled vikariátů v Královéhradecké diecézi

Zdroj : Biskupství královéhradecké³⁰

3.5 Nejvýznamnější Brynychovi předchůdci

V této kapitole se pokusíme přiblížit osobnosti, které buď svými názory či postoji ovlivnili osobu biskupa Brynychy přímo, či nepřímo.

3.5.1 Jan Leopold Hay

V době uvolnění náboženských svobod je nejvyššími církevními autoritami v Královéhradecké diecézi, například biskupem Janem Leopoldem Hayem, podporována náboženská tolerance. Což má opět vliv na naše téma, jak pochopíme i ze stručného nástinu Hayova života.

³⁰ *Diecézní katalog*. Biskupství královéhradecké – diecéze.[online]. [cit. 2013-05-20]. Dostupné z : <http://www.bihk.cz/dieceze/>.

Jan Leopold Hay (22. dubna 1735 Fulnek – 1. červen 1794 Chrast) byl představitel katolického osvícenství. V roce 1777 byl Marií Terezií jmenován členem komise, která měla uklidnit lidové povstání na Valašsku, jehož příčinami byl tajný protestantismus části obyvatel spolu s hospodářskou situací. Hay zde zakládal katolické fary a šířil katolickou literaturu. V červnu 1780 byl jmenován královéhradeckým biskupem, když svěcení přijal ve Vídni od arcibiskupa Migazziho. Svým postojem podporoval toleranční patent na podporu náboženské tolerance, vydal 20. listopadu 1781 známý Okružní list. V roce 1782 byl Hay dokonce císařem Josefem II. jmenován komisařem pro rozšíření tolerančního patentu na východě Čech.³¹

3.5.2 Karel Boromejský Hanl

Karel Boromejský Hanl (4. září 1782 Krbice – 7. října 1875 Hradec Králové) vykonával biskupskou službu v Hradci 44 let, od roku 1831 až do své smrti, kdy zemřel v té době v neuvěřitelných 93 letech. Byl 17.-tým biskupem diecéze. Jeho činnost v diecézi byla za tak dlouhý čas pochopitelně velice plodná. Založil chlapecký seminář Borromeum, pro který byla v roce 1860 vystavěna nová budova. V roce 1864 zorganizoval k výročí 200 let založení biskupství diecézní synodu a k této příležitosti nechal opravit katedrálu, včetně nového vnitřního vybavení. Hanl byl činný též literárně, ovšem v německém jazyce. Například spis „Skutečná oběť před Bohem“. Závěr jeho působení na biskupském stolci byl poznamenán vysokým věkem.³²

3.5.3 Josef Jan Evangelista Hais

Po jeho smrti se ujal úřadu Josef Jan Evangelista Hais (9. února 1829 Budějovice – 27. října 1892 Hradec Králové), jako 18. Biskup v řadě. Byl to morální teolog a rektor na bohosloveckém semináři v Českých Budějovicích. Dne 27. května 1875 jej císař František Josef I. jmenoval biskupem diecéze královéhradecké, což papež Pius IX. vzápětí potvrdil. Zavedl kněžské exercicie, obnovil poutní místo na Hoře Matky Boží v Králíkách, kam v r.

³¹ FRANCEK, Jindřich; JAKL, Jan. In *Biskupové královéhradečtí*. Hradec Králové: Krajské muzeum východních Čech, 1990. s. 11-13.

³² SRP, Zdeněk. *Královéhradecké biskupství v proměnách staletí*. Hradec Králové: Garamon, 2005. ISBN:80-86472-19-1

1883 uvedl kongregaci redemptoristů³³. Hais byl sice velice uznávanou osobností, avšak jeho působení v Hradci bylo poznamenáno neustálými značnými zdravotními potížemi, a tak faktickou nemožností řídit diecézi.³⁴

Vysoký věk na sklonku úřadování, spolu se špatným zdravotním stavem poznamenaná doba vlády osmnáctého biskupa, spolu se značným množstvím protestantů a židů v diecézi, provázaná s významnou jazykovou, Česko – Německou polarizací oblasti, předznamenaly volbu dalšího biskupa.

3.6 Edvard Jan Nepomuk Brynych

3.6.1 Život

Narodil se dne 4. května 1846 ve Vlásenicích u Pelhřimova, v Božejovské farnosti, v rodině hospodářského správce Josefa Brünnicha. Vyrůstal však se svými bratry a sestrami v Sobotce, kde dostal jeho otec místo městského tajemníka. Již od nejútlejšího dětství nadšeně ministroval a zajímal se o víru. Poté žil sedm let jako student v Jičíně, zde absolvoval přípravku pro středoškolské studium a gymnasium. Jeho rodina se mezitím přestěhovala do Kutné Hory, odkud pocházel jeho otec. Brynych sám se po maturitě odebral do Hradce Králové na studia bohoslovnictví, aby se mu tak splnil jeho sen, stát se knězem. Vysvěcení z rukou biskupa Hanla se dočkal dne 4. listopadu 1868 v kapli v Chrasti. Od studentských let se účastnil dění v církvi, jako seminarista, kaplan i profesor semináře. Stal se zároveň zemským poslancem.³⁵ Po své ordinaci se stal na téměř osm let kaplanem ve Žlunicích u Nového Bydžova. Toto období bylo poznamenáno, díky charakteru farnosti, neustálými pěšími cestami v každém počasí za věřícími, což Brynych nakonec odnesl zdravotně. Právě zde začal užívat počestnělou formu příjmení - Brynych.³⁶ Z těžkého revmatizmu se léčil ve slezských lázních Gräfenberg, což významně posunulo jeho kariéru. Sblížil se zde totiž s královéhradeckým kanovníkem Aloisem Frýdkem (narozen v roce 1832 v Krchlebech – 10.

³³ Katolická řeholní kongregace, která si klade za poslání následovat Krista, hlásat slovo Boží chudým a žít podle evangelních rad chudoby, čistoty a poslušnosti.

³⁴ KOBETIČ, Pavel. *Osobnosti Chrudimska*. 1.vyd. Chrudim: Regionální muzeum v Chrudimi – Edice Prameny, 2002, 282s. ISBN:80-902531-8-0

³⁵ *Biografický slovník českých zemí*. Praha: Historický ústav AV ČR, 2007, č.8. s.239. ISBN 978-80-7277-257-5

³⁶ *Osvěta*. VLČEK, Václav. 33, 1903 s. 128-135, Osvěta: Listy pro rozhled v umění, vědě a politice, 1903, č.33, s.128-135. [cit. 2013-06-02]. Dostupné z : <http://archive.org/details/osvtalistyproro07vlcegoog>

července v Hradci Králové), který na Brynycha a jeho schopnosti upozornil biskupa Haise a ten ho v roce 1876 povolal jako kaplana do Hradce.³⁷ Již zde je možné vysledovat počátek Brynychovy vydavatelské činnosti, neboť právě za zdejšího působení vydává dvakrát svá kázání a postní promluvy pod názvem: *Cesta rozumu a srdce*.

V roce 1877 získal doktorát z morální teologie a byl jmenován profesorem pastýřského bohosloví na biskupském bohosloveckém ústavě v Hradci Králové. Zde dosáhl značné oblíbenosti, jak mezi žáky, tak i kolegy. Jako profesor semináře v Hradci Králové přednášel pouze česky. Německé bohoslovce zkoušel německy.

V této době počíná jezdit po celé diecézi a svojí intenzivní činností si získává srdce věřících. Jeho oblíbenou farností je Proseč, kde je od roku 1878 farářem jeho přítel ze studií Alois Kopecký. Není bez zajímavosti, že Kopecký byl shodou okolností ve svém prvním působišti kaplanem v Nížkově, u faráře Fuchse, což byl Brynychův strýc. Zde v Proseči je pravý ráj pro Brynychovo katolické působení, neboť v tomto městečku je v té době sice z tisíce obyvatel osm set katolíků, ale ve farnosti jich je pouze 2500, oproti 4000 protestantů. V Proseči stráví mnoho času a ze zdejších pobytů vytěží mnoho inspirace pro své literární dílo. Asi nejznámějšími jsou *Kříže a kalichy*, dále *Dílo lidí* a *Štít víry*, popisující právě soužití katolíků s protestanty. Díky těmto dílům se stal Brynych jedním z nejnenáviděnějších představitelů katolické církve. Za svého pedagogického působení vydává čtyřsvazková *Soustavná kázání katechetická*, která byla vydána nejen česky, ale byla přeložena i do němčiny a třídílná *Kázání liturgická*. Zajímavým dílem z tohoto období je dvousvazkový soubor postních kázání z poučovského kostela, součásti Hradce Králové. Kromě kázání sepsal *Katechézi pro první třídu školy obecné*, která byla značně užívána ještě ve třicátých letech. Psal do časopisu *Blahosvět* a též do *Časopisu katolického duchovenstva*.³⁸

Roku 1888 se Brynych stal sídelním kanovníkem na Vyšehradě a to díky přímému zásahu probošta Lenze³⁹, který chtěl na Vyšehradě středisko katolické literatury. Na Vyšehradě zavedl kanovník Brynych pobožnost májovou a každodenní promluvy z let 1890 až 1891

³⁷ BUBEN, Milan. *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*. Praha: Logik s.r.o., 2000. s. 43. ISBN: 80-902811-0-9

³⁸ NOVOTNÝ, Josef. *Biskup Brynych, životopisné črty*. Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1923. s. 249-252.

³⁹ Antonín Lenz (20. února 1829 Hrbov u Netolic – 2. října 1901 Praha) byl český katolický kněz, pedagog na biskupském semináři v Českých Budějovicích, kanovník a probošt Vyšehradské kapituly, poslanec českého sněmu a panské sněmovny. Úzce spolupracoval s biskupem Jirsíkem, který ho inspiroval k dalšímu studiu a literární tvorbě. Napsal několik náboženských pojednání, v nichž se zabýval věroučnými otázkami, hodnotil Jana Husa, Petra Chelčického a další náboženské myslitele a pod pseudonymem Jan Brázda ze Zlámané Lhoty polemizoval s proticírkevními názory. V roce 1901 uveřejnil v kalendáři Svatý Hostýn obšírnou studii o Janu Husovi, v níž z pohledu kanonického práva dokazoval, že Hus nezemřel za své přesvědčení a není mučedníkem, že byl upálen světskou mocí a církev naopak žádala jen mírné potrestání. Na druhou stranu Lenz oceňoval jeho zásluhy o českou vzdělanost a literaturu. Kritika na této práci oceňovala důkladné studium a hluboké náboženské přesvědčení autora, uznala omezení, která měl jako člen katolické hierarchie, ale nesoehlasila s některými ostrými výroky na Husovu adresu, ani se závěry o nevině církve na jeho upálení na hranici.

Podrobnosti : PUTNA, Martin. *Česká katolická literatura v evropském kontextu-1848-1918*. Praha: Torst, 1998. 800s. ISBN: 80-7215-059-6

vyšly tiskem pod názvem *První májová pobožnost na Vyšehradě*. Jako kanovník vydal ještě *Mešní a obřadní knihu pro lid*, *Slova pravdy* a oblíbený kalendář *Meč*. Na přelomu let 1892 a 1893 byl jmenován biskupem královéhradeckým.

Byl přítel pokroku, byl nakloněn změnám ku prospěchu diecéze – zbudoval Adalbertinum, kde byla umístěna i biskupská knihtiskárna, vystavěl studentský seminář Borromacum, zasloužil se o zbudování dívčích škol školských sester, ústavu pro hluchoněmé Rudolfinum a dále přestavba dvou věží chrámu sv. Ducha. I když u svých protivníků nebyl v oblibě, vzbuzoval svým příkladným a přímočarým životem, názory a stylem vystupování přirozený respekt a úctu.⁴⁰

Zemřel 20.11.1902 v Chrasti u Chrudimi na zámku, pohřben byl na hřbitově v Chrašticích.⁴¹

3.6.2 Postoje a názory

Koncem 19. století počali představitelé katolické církve objevovat důležitost médií, v té době prezentovaných novinami, časopisy a dalšími neperiodickými tisky. Počalo se poukazovat na důležitost dobrého denního tisku, ale také varovat před periodiky se závadným obsahem. Církev na vlastní kůži pocítila, co je to být vystaven mediálními útokům ze strany jejich odpůrců. A to jak oprávněnými, ale především těmi, které se za každou cenu snažily církev očernit a skandalizovat, neboť proti lži se argumentuje mnohem hůře, nehledě k faktu, že se tato situace na rozdíl od oprávněných připomínek nedá příliš řešit. Církev tedy pochopila, že je třeba vydávat. Například papež Pius IX.⁴² považoval dobré noviny za důležitější než kázání. „*Naše doba potřebuje mnohem více obhájců perem, než kazatelů pravdy na kazatelně... Svatou povinností každého katolíka jest, aby katolický tisk podporoval a mezi lidem co nejvíc rozšiřoval. Dobrý tisk je dílem nejvyšším a užitečným.*“⁴³ S Brynychem silně názorově spřízněný papež Lev XIII. pravil: „*Považuji tisk za nejvhodnější prostředek jak dostati náboženství a víru zpět do oněch kruhů, které sice tvrdí, že katolíky jsou, ale ve skutečnosti jsou jimi pouze dle jména. Katolický tisk vniká často tam, kam duchovnímu strážci vniknout není možno... Přechasto jedině dobré seménko vyváží korec otrávené pšenice,*

⁴⁰ *Osvěta*. VLČEK, Václav. 33, 1903 s. 128-135, Osvěta: Listy pro rozhled v umění, vědě a politice, 1903, č.33, s.128-135. [cit. 2013-06-02]. Dostupné z : <http://archive.org/details/osvtalistyproro07vlcegoog>.

⁴¹ BUBEN, Milan. *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*. Praha: Logik s.r.o., 2000. s. 43-45. ISBN: 80-902811-0-9

⁴² Blahoslavený Pius IX. (13. 5.1792, Senigallia – 7.2.1878, Řím), vlastním jménem Giovanni Maria Mastai-Ferretti, byl 255. papežem katolické církve (1846 – 1878). Jeho pontifikát byl nejdelší v historii papežství, trval více než 31 let.

⁴³ NOVOTNÝ, Josef. *Biskup Brynych, životopisné črty*. Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1923. s.246.

*protikatolickými časopisy rozšívané.*⁴⁴ Ve své encyklice z 15. října 1899 přímo katolíky vybízí, aby dobrý tisk usilovně podporovali.⁴⁵

Biskup E.J.N. Brynych byl naprosto přesvědčen o nutnosti katolického tisku pro obnovu a utvrzení pokleslého vědomí náboženského. Jako bývalý profesor bohosloví věděl, že pokud chce duchovní správce zdárně působit, nestačí omezovat svoji činnost pouze na kostel a kazatelnu, ale že dobrým tiskem se lze bránit tisku špatnému a pracovat na duších věřících. Toto je tedy důvod, proč neustále vyzýval kněží i věřící k podpoře a šíření katolického tisku a také to vedlo k pozdějšímu jeho konání v Hradci Králové. Brynych z všech sil podporoval šíření a zakládání katolicky orientovaných tiskovin. *„Mojí drazí! Za nic vás neprosím tímto listem jako za to, abyste se všichni přičiňovali, abyste Ježíše Krista, jeho učení, jeho církev hlouběji a dokonaleji znali.... Avšak kdo chce náboženství v celé jeho síle poznati, musí kázání poslouchati, knihy a spisy o náboženství jednající čísti. A tu musím nepokrytě říci, že se obzvláště v městech a vůbec tam, kde je větší zámožnost velmi často o náboženství nejméně slyší a nejméně čte. Což divu pak, že právě tam jest největší lhostejnost, ne-li nevážnost k náboženství. A proto nejmilejší, napomínám vás, abyste se za pomoci svých duchovních přece poohlédli, zdaliž se taky tisknou knihy, které o náboženství poučují. Nemyslím však jen knihy nábožné, nýbrž myslím více na knihy, listy a noviny, které ukazují nejen pravdu našeho náboženství, nýbrž též poučují, jak se ve světě smýšlí, co se kde děje a podniká buď proti náboženství nebo pro náboženství, a jak právě tím, že se náboženství hubí a ze srdce mizí, svět celý je znepokojen, rozrušen a jako k nějakému zhoubnému výbuchu připraven.*⁴⁶

K založení tiskového družstva Brynych říká : *„... svolal jsem v létě milované duchovenstvo své do sídelního města svého a založili jsme společnost či družstvo pod ochranou sv. Jana Nepomuckého, které si vytklo za úkol rozšiřovati spisy a listy, jež jsou v duchu náboženském psány.*⁴⁷

Brynych byl sice zapáleným bojovníkem za věc katolickou, ale byl též realista a věděl, že v nelehké době, v níž žil, se jeho činnost nesetká s pochopením a uznáním. *„Vím, že zase povstanou nepřátelé a zase budou mne a kněžstvo pro tuto věc tupiti, budou vám na příklad psáti a mluvíti, že z vás chceme nadělati otroků, že vás chceme zatěmniť a podobně. Každý rozumný člověk vidí, že to jsou jen plané řeči, strašáky lidí, třebaš dobrých, ale nezkušených.*

⁴⁴ NOVOTNÝ, Josef. *Biskup Brynych, životopisné črty*. Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1923. s.246.

⁴⁵ NOVOTNÝ, Josef. *Biskup Brynych, životopisné črty*. Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1923. s.246.

⁴⁶ NOVOTNÝ, Josef. *Biskup Brynych, životopisné črty*. Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1923. s.247-248.

⁴⁷ NOVOTNÝ, Josef. *Biskup Brynych, životopisné črty*. Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1923. s.248.

Takovým svědčím lidu řekněte: Tupení a posměch nejsou důkazy, my se chceme přesvědčiti a to tím více, když vidíme, že od té doby, co klesá náboženství, klesá u nás mrav, pořádek, jednomyslnost, láska jednoho k druhému, poctivost – ba i blahobyť.“⁴⁸

V tomto svém prohlášení zcela jasně shrnul a formuloval biskup Brynych své celoživotní postoje k měnící se společenské situaci, ale i postoj ke vzrůstající vlně ateismu. K jeho povaze, zapálené pro věc, patřilo i to, že si nic nenechal líbit a na vše měl ihned pádnou odpověď a tak to s ním jeho odpůrci neměli vůbec lehké.

Na výtky typu: „*Kdyby ten pan biskup nechal „Obnovy“, spolků, politiky, měl by svatý pokoj, jako měli jeho předchůdcové. Ale ne a ne! Pak ať se nediví, že jest neoblíben“⁴⁹*, odpovídal hned celými články či přednáškami. V pojednání „*Vytloukání oken*“ praví doslova: „*Nejdříve se vytloukají okna církve, a nikdo si z toho nic nedělá, vždyť to jde jen na kněze a biskupy. Ale, drazí pánové, po vytloučení oken církve vždy a vždy bude následovati vytloukání oken státu a majetných lidí vůbec. Páni „svobodomyšlní“ ve svém zaslepení, sami k tomu lid vedli, aby se jen hodně bilo do církve. A nyní? Nyní se zmohli socialisté, kteří čekají jen na příhodnou chvíli, aby mohli „vytlouci okna celé společnosti lidské“. A co je nejpodivnější? Ještě páni neprohlédli, ještě myslí, že jen ta jejich proticírkevní „svobodomyšlnost“ spasí národ! Ještě jediným nepřitelem lidu jest jim katolík! Už se bije do oken společnosti lidské, která vyhodila náboženství ze svého zákonodárství, ze svých škol, ze svého veřejného života, a ještě se naleznou lidé, jejichž filosofií jest: Nač katolický časopis, nač biskupská tiskárna, nač ten boj biskupův proti „Osvětě“? Což páni nevidíte, že právě listy jako „Obnova“ odhání vytloukače od vašich oken? Což nevidíte, že se těžce prohřešujete na společnosti, na národu, ba sami na sobě, když v nenávist lidu vydáváte toho, který i tu nenávist z části svedeného lidu jako oběť pro obecné dobro nese, aby chránil vás?! Neotevřete-li oči, nezanecháte-li své chabosti, své domnělé moudrosti a nepotřebnosti „Obnovy“ a úsilnější činnosti biskupovy, pak bude ještě hůře, pak začnou řinčet okna všude, pak nastane boj třídy proti třídě. A kdybyste si i mysleli, že vše silou hmotnou překonáte, co spousty utrpí vlast? Nenechte zavíratí jen nějakého svedeného S., ale vystupte rozhodně proti těm, kteří svádí! Vytloukače oken jednotlivce dáte zavřítí, ale vytloukače oken církve, rouhavé řečníky, spustlé novináře, nemravné spisovatele podporujete?“⁵⁰*

Dokud vám budou milejší rozličné ty „Osvěty“ (byl to pokrokový časopis vycházející v Hradci Králové od konce 19. Století, zanikl po první světové válce) než „Obnovy“ dokud

⁴⁸ NOVOTNÝ, Josef. *Biskup Brynych, životopisné črty*. Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1923.s.248.

⁴⁹ NOVOTNÝ, Josef. *Biskup Brynych, životopisné črty*. Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1923.s.251.

⁵⁰ NOVOTNÝ, Josef. *Biskup Brynych, životopisné črty*. Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1923.s.251-252

nebudete moci pochopiti, k čemu je zapotřebí biskupské tiskárny a proč biskup nenechá všecko běžet, aby měl pokoj a „lásku“, pak ovšem jest všecko možno, pak vás nečeká nic jiného, nežli všeobecné „vytlučení oken“ – čili „revoluce“.⁵¹

Je zajímavé, jak se v nedaleké budoucnosti ukázala Brynychova slova, jako prorocká a která se bohužel vyplnila do posledních detailů, ať v podobě bolševické revoluce, rozpadu Rakouska – Uherska, nacismem a vlnou komunistických převratů po druhé světové válce.

Již Brynychův nástup na biskupský stolec se neobešel bez komplikací a pochyb o správnosti volby. Brynych byl znám jako bezvýhradný stoupenec a podporovatel myšlenek papeže Lva XIII.⁵², svým nekompromisním postojem k víře, opravdu zaníceným katolictvím a literární tvorbou, která byla jak židům, tak i nekatolíkům trnem v oku. Konec konců přijatelný nebyl ani pro Němce, kterých bylo mezi obyvateli diecéze více než třetina. V některých oblastech, například v podkrkonoší a v příhraničí s Německem, byli Češi naprostou menšinou. Například v Trutnově jich žilo maximálně do 20-ti procent a neměli ani vlastní kostel. Po řadě sporů bylo Čechům dokonce znemožněno navštěvovat německé bohoslužby. Nepřátelství, které se pokoušeli urovnat již Brynychovi předchůdci, vyústilo v požadavek na zřízení vlastních německých biskupství, což se i přes opakované pokusy, naštěstí i díky postoji papeže, nikdy nepodařilo. Vzhledem k Brynychově osobě panovala obava z jeho přijetí v diecézi nejenom ze strany katolíků, ale také z předpokládaných projevů odporu od nekatolického obyvatelstva. Podle dostupných pramenů se tehdejší ministr kultu a vyučování Baron Paul Gautsch von Frankenthurn (26. února 1851 Döbling - 20. dubna 1918 Vídeň) dlouho zdráhal návrh na Brynychovo jmenování císaři předložit a dokonce jej navrhovatelům vrátil, leč neuspěl. Gautsch následně císaře od potvrzení zrazoval. Právě z obavy o klid ve východních Čechách a z obavy o Brynychovu poslušnost vůči jeho vládnímu resortu. Císař František Josef I. (18.8.1830 zámek Schönbrunn, Vídeň – 21. 11. 1916 tamtéž) po krátkém váhání však jmenovací dekret podepsal. Kdo tedy Brynych doporučil, když panovaly takové obavy? Nebyl to nikdo jiný, než primas český kardinál Schönborn.⁵³ Brynych byl potvrzen a ujímá se úřadu. Osobně protestoval proti plánu německých nacionalistů na zřízení nových biskupství

⁵¹ NOVOTNÝ, Josef. *Biskup Brynych, životopisné črty*. Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1923. s.251-252.

⁵² Lev XIII., vlastním jménem Vincenzo Gioacchino Raffaele Luigi Pecci (2.3.1810 -20.7.1903), byl 256. papežem v období 1878-1903, kdy provedl rozsáhlou reorganizaci církve, vydal první z velkých sociálních encyklik *Rerum novarum*. Během jeho pontifikátu prudce vzrostla mezinárodní politická prestiž papežství.

⁵³ František z Pauly hrabě kardinál Schönborn-Buchheim-Wolfsthal (24.1.1844, Praha – 25. června 1899, Sokolov) byl pátý biskup českobudějovický (1883–1885) a posléze 28. arcibiskup pražský (1885–1899). Kardinálem se stal 24. května 1889. Po gymnaziálních studiích hrabě Schönborn vystudoval práva v Praze. V roce 1866 se zúčastnil bitvy u Náchoda, v níž byl těžce raněn, po vyléčení se dal na studia bohosloví. Studoval v Innsbrucku a Římě teologii, kněžské svěcení obdržel 12. srpna 1873 a o dva roky později získal doktorát teologie. V letech 1875 –1879 byl kaplanem v Plané u Mariánských Lázní, poté se stal vicerektorem (1879) a ještě později rektorem (1882) pražského arcibiskupského semináře. 22. srpna 1883 byl jmenován biskupem českobudějovickým (vysvěcen byl 18. listopadu a intronizován 25. listopadu). 21. května 1885 byl jmenován arcibiskupem pražským. Zemřel na vizitační cestě po farnostech své arcidiecéze na zámku hraběte Straky v Sokolově. Pohřben byl v katedrále sv. Víta v Praze.

v Chebu a Kutné Hoře, podpořil to podpisovou akcí, archy odeslal do Říma. Sv. Otec rozdělení zamítl. Od dubna 1901 byl hrabětem římským, papežským domácím prelátem a asistentem trůnu.⁵⁴

3.6.3 Dílo Brynychy – ediční a publikační činnost

Výkon jeho biskupské funkce zahrnoval dobu, kdy se stupňovaly jazykové střety česko – německé a trvaly již desítky let. Problémem bylo zrovnoprávnění obou jazyků. Brynych, jako rodilý Čech, vnímal problém stejně, jako jeho krajané, snažil se podpořit rovnoprávnost češtiny s němčinou. Jeho nejznámějším vystoupením se v r. 1899 stal článek na obranu zrušených jazykových nařízení, publikovaný v časopisu *Obnova*. Za jeho života jazykového vyrovnání dosaženo nebylo.⁵⁵

Ve svém úřadu a ve své době patřil k nejpopulárnějším z osobností své doby. Jeho zvolení do biskupského úřadu vyvolalo zpočátku překvapení. S ohledem na neznalost církevních poměrů bylo míněno, že byl zvolen, aby potlačil rozhodnější smýšlení národa českého, panovala vůči jeho osobě nedůvěra, kterou však velmi záhy svými činy a názory vyvrátil. Jeho význam v životě národa byl dán jeho skutky – byl rozumný, plný síly a dobré vůle, byl si vědom svých povinností a horlivý v konání. Ryzí Čech s vysokými ideály, miloval svou vlast, chtěl působit pro blaho národa. Opakovaně otevřeně vystoupil na obranu víry, ale i svého národa. Mnohem dříve jej pochopili Němci v diecézi a i přesto jej přijali za svého biskupa.⁵⁶

Češi pochopili nakonec jeho vlastenectví a začali mu vyčítat „klerikalismus“. Sám na svou obranu uvedl, že on sám ctí hlavně ducha zákonů Kristových, neboť Kristem a církví je hlášána svoboda, spravedlnost a zvláště láska. Takto by bylo možné nastolit ihned pokoj mezi Čechy a Němci navzájem. Upozorňoval na nutnost mravní síly mezi lidem, kdy není dobré pro nikoho, že dochází k rozdmýchávání vášní, jeden druhého haní, nenávidí, vzájemně proti sobě štvou a bojují. Zároveň upozorňoval na nutnost zachování pravidel, která vedou bohaté ke spravedlnosti, milosrdenství a lásce k chudině, jim naopak ukládá poctivost a spořivost, zákonodárství ochranu pracujících. Při svých četných cestách neočekával všude jen pouze vřelé přijetí, byl srozuměn se skutečností, že jej všude nebudou vítat s porozuměním.

⁵⁴ BUBEN, Milan. *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*. Praha: Logik s.r.o., 2000. s. 43-45. ISBN: 80-902811-0-9

⁵⁵ *Biografický slovník českých zemí*. Praha: Historický ústav AV ČR, 2007, č. 8. s. 239. ISBN 978-80-7277-257-5

⁵⁶ *Osvěta*. VLČEK, Václav. 33, 1903 s. 128-135. Osvěta: Listy pro rozhled v umění, vědě a politice, 1903, č. 33, s. 128-135. [cit. 2013-06-02]. Dostupné z: <http://archive.org/details/osvtalistyproro07vlcegoog>.

Zasadil se o přepracování učebnice katechismu, která byla velice nevhodná a těžko pochopitelná, ve své diecézi začal používat díky svým bohatým pedagogickým zkušenostem přepracovanou verzi zpěvníku s názvem „Oltář“.⁵⁷

Vedle četných básní a pojednání v „Blahověstu“ a „Časopise katolického duchovenstva“, jako např.: Prostředky proti znesvěcování neděle, Zpovědníkův úřad soudcovský aj., uveřejnil ve „Hlasech katolického tiskového spolku“ samostatný spisek „Katolíci, nedejme se!“ (1871), pak „Pomni, abys den sváteční světil, Pokročilý rolník (1874), Domkář mudrlant (1878), Otevřené oči (1879), Soupeři Boží (1880), Diamantek (1881), Nový svět (1884), Kříže a kalichy (1886, 2.vyd. 1887), Slovo kříže. Nejvlastnějším jeho polem byla kazatelna. V „Posvátné kazatelně“ uveřejnil 7 ročníků svých řečí, katechetické vyšly v několika vydáních a byly přeloženy i do němčiny. Dále uveřejnil dvojí cyklus řečí postních. Posledním jeho spisem byla „Upomínka na duchovní cvičení“.⁵⁸

3.6.3.1 Slova pravdy

Slova pravdy byly brožované spisky pravidelně vycházející a reflektující na nejrůznější témata. Jejich tři ročníky byly velice oblíbené zejména mezi prostými věřícími. Namátkou uvádíme: Hovor o Husovi na železnici, Svoboda svědomí, Tolerance, Materialista, O duši lidské, Bílá Hora, Nebe na zemi, či pojednání o Janu Amosu Komenském. Bohužel, již zde si udělal značné množství nepřátel, kteří ho následně napadali ještě i řadu let po jeho smrti. Ovšem přínos pro katolickou církev byl nezměrný.

Když 27. října 1892 zemřel v Chrastí biskup Jan Hais a po již výše uvedených peripetiích, potvrdil císař Brynych v úřadě, měl ministr Gautsch tak velký odpor k nové hlavě královéhradecké diecéze, že mu neoznámil tuto skutečnost s blahopřáním, jak bylo zvykem. Brynych sám se to dozvěděl expresním dopisem z Prahy, když dlel v kruhu přátel v Proseči, kde slavil Vánoční svátky, a to v neděli 27. prosince 1892. Na v pořadí 19. biskupa byl vysvěcen v katedrále Svatého Ducha kardinálem Schönbornem 25. března 1893.

Po svém nástupu na biskupský stolec se věnoval kromě literární a vydavatelské činnosti, ke které neodmyslitelně patří i jeho četné pastýřské listy, církevnímu školství a dětem. Mnoho péče a pozornosti věnoval bohoslovcům a reformě kléru. Pro staré a nemocné kněží nechal zřídit v Janských Lázních sanatorium. Krátce po svém nástupu do úřadu se musel Brynych

⁵⁷ *Osvěta*. VLČEK, Václav. 33, 1903 s. 128-135. *Osvěta: Listy pro rozhled v umění, vědě a politice*, 1903, č.33, s.128-135. [cit. 2013-06-02]. Dostupné z : <http://archive.org/details/osvtalistyproro07vlcegoog>.

⁵⁸ *Ottův slovník naučný* (OSN), sv. 4. 1.vyd. Praha : J. Otto, 1891,s. 817-818.

vyrovnat se svými názory a postoji k událostem, které se týkaly zjevení Panny Marie v Suchém Dole na Náchodsku od druhé poloviny roku 1892. Jeho postoje byly negativní a ani sama katolická církev je v pozdější době nikdy neuznala.⁵⁹

3.6.3.2 Brynychův program

Brynychův program je znám pod pojmy: PROTI SLOVU SLOVO – které zahrnuje především kázání a pastýřské listy. PROTI SPOLKU SPOLEK – zde inicioval například vznik katolické obdoby Sokola, sportovní organizace Orel, v roce 1894 vzniká Cyrilská jednota, která je zaměřena na reformu chrámové služby atp. PROTI KNIZE KNIHU, PROTI TISKU TISK – o této části programu bude následující část. Z biskupova podnětu a za nemalého finančního příspěvku byla v diecézi zbudována či opravena řada církevních staveb. Tou nejvýznamnější byla 22. srpna 1897 vysvěcená budova Adalbertina. Náklady na výstavbu dosáhly 700.000 korun. Tato budova je pro nás důležitá i tím, že zde kromě sportovní organizace Orel a řady dalších institucí hostil *Družstevní tiskárnu* a redakce *Obnovy*, *Štitu* a *Časových úvah*.

Po plodných, bohužel, pouhých devíti a půl letech strávených na biskupském stolci, ve stáří padesáti šesti roků Brynych 20. listopadu v Chraští umírá na chorobu střev a srdeční obtíže. Jeho dílo je patrné ještě řadu let po jeho smrti, vždyť například jím založené *Časové úvahy* vycházejí ještě před druhou světovou válkou a Brynychův význam a odkaz je platný i dnes, více než sto deset let od jeho náhlého skonu. Brynychovým nástupcem se stal Josef Doubrava^{60, 61}.

⁵⁹ *Biografický slovník českých zemí : 8. sešit : Brun-By*. VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla; a kol. Praha : Libri, 2007, 239s., s. 239. ISBN 978-80-7277-257-5. [cit. z 10.03.2013]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Edvard_Jan_Brynych.

⁶⁰ Josef Doubrava (29. dubna 1852 Mníšek - 20. února 1921 Hradec Králové). Po teologických studiích v Římě a vysvěcení na kněze v roce 1876 působil jako kaplan v Petrovicích u Sedlčan. V roce 1877 byl administrátorem v Dublovicích. V roce 1880 se stal adjunktem pražské teologické fakulty, v roce 1883 vicerektorem a později rektorem arcibiskupského semináře. V témže roce získal doktorát teologie a byl činný jako profesor církevního práva. Byl znamenitým znalcem svého oboru, z něhož uveřejnil řadu důležitých článků a studií v odborných časopisech. V devadesátých letech byl kanovníkem u sv. Víta, předsedou manželského soudu, ale i předsedou Archeologického sboru muzea království českého a jednatelem Křesťanské akademie. Dne 9. února 1903 byl jmenován královéhradeckým biskupem a potvrzení svého úřadu získal od papeže Lva XIII. 22. června téhož roku. Biskupské svěcení přijal 29. června 1903 a vzápětí se ujal správy diecéze. Za zmínku stojí, že od prosince 1918 působil i jako apoštolský administrátor pražské arcidiecéze. Zemřel ve svém sídle 20. února 1921.

⁶¹ [KADLEC, Jaroslav. *Přehled církevních dějin českých - II.díl*. Praha: Česká katolická Charita (in)Ústřední církevní nakladatelství,1977.(Skriptum pro studijní účely CMBF).s.123.] et [REYL, František. *Biskup Edvard Brynych , Na paměť 30. Výročí jeho úmrtí* (in) *Časové úvahy*. 1932, Hradec Králové : Biskupská tiskárna] et [ŽÁČEK, Jan. *Ecce sacerdos magnus*.Praha:Votobia, 2006. ISBN:80-7220-270-7] et [SRP, Zdeněk. *Královéhradecké biskupství v proměnách staletí*. Hradec Králové: Garamon, 2005. ISBN:80-86472-19-1]

3.6.3.3 ČASOPIS KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA⁶²

Významnou platformou pro šíření katolických myšlenek byl v době života biskupa Edvarda J.N. Brynychy Časopis katolického duchovenstva. Toto periodikum sice nevycházelo přímo v královéhradecké diecézi, ale jistě stojí za zmínku i v této práci. Časopis vycházel v letech 1828 až 1851 (pod názvem Časopis pro katolické duchovenstvo) a následně v letech 1859 až 1949. Časopis katolického duchovenstva byl založen z podnětu Karla Aloise Vinařického za účelem šíření písemnictví v češtině mezi katolickými kněžími, nikoliv kvůli zajištění teologické literatury, jíž byl v té době dostatek, avšak pouze v němčině a latině. Proto jeho obsah už od počátku vydávání časopisu kontroloval korektor, jímž se stal František Ladislav Čelakovský. Předběhl svou dobu tím, že byl tištěn humanistickým písmem a zásadně používal analogický pravopis.

V letech 1828 až 1851 vycházel čtyřikrát ročně, v roce 1852 měsíčně. Kvůli poklesu počtu odběratelů bylo však jeho vydávání na konci roku 1852 zastaveno, obnoven byl od roku 1860 s periodicitou osmkrát ročně (v letech 1873 až 1875 jen šestkrát, v roce 1876 sedmkrát). Od roku 1881 vycházel desetkrát za rok až do roku 1948, kdy bylo jeho vydávání nuceně zastaveno.

Ve svém devátém čísle z roku 1902 vydává Brynychův nekrolog, ve kterém se vyznává redakce časopisu z úcty k jeho osobě. *„Dne 20. listopadu zemřel v Chrasti nejd. Pan biskup králové-hradecký Eduard Jan Nep. Brynych o vlast a národ velice zasloužilý. Pojistil si jméno, na něž bude vzpomínáno s úctou v dobách pozdějších. Zanechává po sobě hlubokou a úrodnou brázdou na roli, na niž ho postavil Pán. Byl pravým biskupem své diecése, byl výborným apologetou církve, byl neúnavným pěstitel literatury. Milován a ctěn těmi, kdož ho znali, byl pronásledován těmi, kdož ho neznali, nebo znáti nechtěli.“* (Časopis katolického duchovenstva ročník 1902, číslo 9, strana 584).

Pro tento časopis Brynych psal ještě v době před svým ustanovením biskupem v Hradci Králové a to mezi lety 1874 až 1892. Byly to například články: O křesťanském cvičení (1874), Prostředky proti znesvěcování neděl (1877), Příprava kněze katolického k oběti novozákonní (1878), Díkůvzdání po mši svaté (1880), Generální absoluce umírajících (1880), Povinnost modlit se breviář a užítky této modlitby (1882), Zpovědníkův úřad soudcovský (1883), Zkouška z náboženství a poučení snoubenců (1886), Duchovní správce na osadě nábožensky smíšené (1892).

⁶² Časopis katolického duchovenstva, ročníky 1828 – 1948.[online].[cit.2014-02-18].Dostupné z: <http://www.depositum.cz/>

3.7 Založení Politického tiskového družstva⁶³

Jedním z nejvýznamnějších činů biskupa Brynychy bylo založení Politického tiskového družstva v roce 1894, pro jehož účely zakoupil Pospíšilovu tiskárnu. Družstvo si vytklo za hlavní šíření křesťanských zásad v umění i politice. Již v následujícím roce, tedy 1895, vzniká list *Obnova*, jehož první číslo vyšlo 20. března, ten je hlavním tiskovým orgánem spolku a vychází až do roku 1919. Brynych, který se v *Obnově* velice angažoval, vzbuzoval svými úvodníky, které do *Obnovy* pilně psal mnohdy pozornost a zlost nejen v Čechách, ale i v hlavním městě říše Vídni. Mnohé z jeho článků si zachovaly svoji platnost i po jeho smrti. Některá z čísel byla dokonce censurována, což ostatně postihlo i *Časové úvahy* a další z Brynychových počínů.⁶⁴ Biskup Brynych byl sám i autorem programu *Obnovy*. Tento program je pro nás velice důležitý, neboť zcela vykresluje to, nač se zaměřuje tato práce a to témata, která byla v Brynychově době nejvíce akcentována.

3.7.1 Program OBNOVY:

„Devatenácté století, století vynálezů, století strojů chýlí se ke konci a zanechává společnost lidskou rozháranou, neuspořádanou. Všeobecně se cítí, že jest něčeho zapotřebí, aby společnost lidská přišla k žádoucímu pokoji, pořádku a blahobytu. Zdálo se, že liberalismus – svobodomyšlnost – společnost povznese a na nový pevný základ blaho národů postaví. Zatím vidíme, že liberalismus, v jehož smyslu se společnost lidská změnila, národové přivedeni ve stav, z něhož všichni vybědnouti a něčeho domoci se hledí. Společnost lidská má zapotřebí opravy a obnovy. „ Program hovoří o stavu společnosti, která je ve zbědovaném stavu, mravním úpadku a je třeba ji povznést křesťanským učením a obnovit slávu Čechů.⁶⁵ - viz Příloha č. 2

Pro ilustraci uvádíme výňatek ze Zprávy o Politickém družstvu tiskovém, pod ochranou sv. Jana Nepomuckého v Hradci Králové. *„Členy družstva jsou ponejvíce kněží, ovšem nikoli všickni, ale mají býti zajisté všickni vynikající katoličtí vlastenci a vůbec všickni konservativci. Členem politického družstva našeho může státi se každý rakouský katolický občan, jenž není dle § 30 zákona spolčovacího vyloučen a jenž nesleduje cílů protikatolických, dle toho každý*

⁶³ NOVOTNÝ, Josef. *Biskup Brynych, životopisné črty*. Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1923.s.248.

⁶⁴ NOVOTNÝ, Josef. *Biskup Brynych, životopisné črty*. Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1923.s.248.

⁶⁵ NOVOTNÝ, Josef. *Biskup Brynych, životopisné črty*. Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1923,s.249-252.

pravý Čech a katolík. Jsou pak členové tito: Protektorem jest biskup královéhradecký. Čestným bude, koho valná hromada zvolí. Zakládajícím jest, kdo buď najednou, v 5 nebo i v 10 lhůtách složí 100 zlatých či 200 korun. Takových jest nyní 82. Skutečným jest, kdo buď najednou, buď ve lhůtách nejdéle v 10 letech složí 50 zlatých či 100 korun. Obyčejně platívají 5 zlatých ročně. Členů skutečných jest nyní 330. Přispívajícím členem jest, kdo I. buď ročně přispívá 2 zlaté 50 krejcarů či 5 korun, neb II., kdo aspoň přispívá ročně 1 zlatý či 2 koruny. Konečně žádáme všechny dobrodince, aby pamatovali též pokud možná každého roku nějakým dárkem na katolický dům spolkový v Hradci Králové. Veškeré peníze bud'ěž zasílány členu výboru a dosavadnímu účetnímu a pokladníku dp. Václavu Uhlířovi, faráři v Jesenicí Velké (pošta v místě)“.⁶⁶

3.7.2 František Reyl

Vedoucí osobností Politického tiskového družstva byl František Reyl, který patřil mezi jeho zakladatele a byl blízkým Brynychovým spolupracovníkem a vedoucím redaktorem Časových úvah. František Reyl (20. února 1865 – 16. Prosince 1935 Hradec Králové) byl český a československý římskokatolický kněz, sociolog, politik a meziválečný senátor Národního shromáždění ČSR za Československou stranu lidovou. Pocházel z chudého rodinného prostředí a po studiích na gymnáziu v Hradci Králové absolvoval tamní diecézní teologické učiliště. Jednalo se o talentovaného a organizačně nadaného studenta a bohoslovce, který od mládí neskrýval vlastenectví a v době teologických studií stál v čele spolku bohoslovců Třebízský. V roce 1889 byl vysvěcen na kněze a jako vikarista nastoupil do královéhradecké katedrály. Záhy jej biskup Josef Jan Hais (1829– 1892) poslal jako vicerektora (1890) do chlapeckého studentského konviktu Borromeum, v roce 1893 se stává rektorem. Zde se soustředil na pedagogickou práci, kterou propojoval s dalším vlastním studiem.⁶⁷

V roce 1897 získal titul doktora teologie. Souběžně v letech 1890– 1905 vyučoval jako katecheta na hradecké vyšší státní reálce. Tuto průpravu využil v dalších letech, kdy byl pověřen výukou na kněžském diecézním učilišti. V letech 1901– 1916 jako docent vyučoval křesťanskou sociologii. V letech 1932– 1934 na tuto práci navázal a přednášel křesťanskou sociologii také na teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Kromě toho od

⁶⁶ *Časové úvahy*. 1898. Ročník III., číslo 3, zadní obálka. Hradec Králové : Biskupská tiskárna

⁶⁷ ThDr. František Reyl. a: *ČKD, 1936/1*, str. 92-93, [cit.2013-06-04]. Dostupné z : <http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=24339>.

roku 1909 zastával funkci rektora v královéhradeckém kněžském semináři. V roce 1912 se stal sídelním kanovníkem, později děkanem a proboštem královéhradecké kapituly.⁶⁸

Za biskupa Josefa Doubravy (v letech 1903– 1921) na spolupráci s Brynychem navazoval jako apologeta, publicista a organizátor východočeského katolického centra. Od poloviny 90. let 19. století se angažoval i politicky, patřil ke konzervativnímu křídlu Křesťansko-sociální strany v Čechách (1896) a byl členem jejího vedení. V letech krize českého politického katolicismu na přelomu 19. a 20. století usiloval o zprostředkování smíru mezi pražskými politiky. Zapojil se do jednání vedoucích k obnově jednotné strany a v roce 1906 patřil mezi iniciátory Strany katolického lidu. Po dalším rozkolu v roce 1910 zastupoval východní Čechy v předsednictvu České strany křesťansko-sociální v Čechách. Toto působení doplňoval angažovaností ve východních Čechách. Byl spoluzakladatelem a dlouholetým jednatelem Politického družstva tiskového v Hradci Králové (do 1919) vydávajícího časopis *Obnova*, v roce 1900 byl u kolébky Politického klubu křesťansko-demokratického pro Hradec Králové a okolí, od roku 1896 stál jako předseda v čele Ústředního spolkového sdružení a vykonával i funkce místopředsedy a později předsedy Jednoty katolických tovaryšů. Inicioval vznik stavebního družstva *Svépomoc*. Jako vůdčí postava stál spolu s Brynychem za organizací československých a diecézních sjezdů katolíků v Hradci Králové v letech 1897, 1902, ale také po biskupově smrti 1909, 1923). Kromě toho byl aktivní i v křesťansko-sociálních odborech. V roce 1901 byl zvolen předsedou dozorčí rady Všeodborového sdružení křesťanského katolického dělnictva, odborové organizace českého katolického dělnictva v českých zemích, na jejímž založení se podílel. V letech 1907 a 1911 neúspěšně kandidoval na poslance do vídeňské Říšské rady, ale jeho úspěchem, jako předního organizátora volebních kampaní na východě Čech, zůstává přínos pro šíření politického katolicismu. V parlamentních volbách v roce 1920 získal za lidovou stranu senátorské křeslo v Národním shromáždění. Mandát obhájil v parlamentních volbách v roce 1925 a 1929. V senátu zasedal do roku 1935. V roce 1935 se stal předsedou Klubu senátorů Československé strany lidové. Předsedal župní a okresní organizace ČSL na Hradecku a stranu počátkem 20. let zastupoval i v hradeckém obecním zastupitelstvu.⁶⁹

⁶⁸ *ThDr. František Reyl. a: ČKD, 1936/1, str. 92-93, [cit.2013-06-04]. Dostupné z : <http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=24339>.*

⁶⁹ *ThDr. František Reyl. a: ČKD, 1936/1, str. 92-93, [cit.2013-06-04]. Dostupné z : <http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=24339>.*

Reylovou největší vášní však bylo psaní. Jeho publikační činnost byla poměrně rozsáhlá a jen výčet brožur a knih, které napsal, se blíží ke třicítce. Jedná se v první řadě o dobové, apologeticky zabarvené spisy (některé publikoval pod pseudonymem F. R. Skalický), z nichž řada vyšla v ediční řadě Časových úvah, které v letech 1896-1909 redigoval (Jubileum mariánské a Lurdy, 1904; Braňme se tiskem, 1905; Církev pronásleduje vědu, 1900; Náboženství a škola, 1922; Obrana úcty Svatojanské, 1910; Oslava Husova, 1900; Proti Volné myšlence, 1907). Dále psal knížky náboženského nebo příležitostného charakteru, motivované potřebami církve (Manželství přirozené a svátostné, 1906; O svaté zповědi, 1902; Reforma manželství, 1906). Do jeho díla patří i cestopisné črty (Blíže k Římu, 1901 či Návštěva u Slovanů, 1905). Publikoval rovněž monografie věnované velkým osobnostem české církve (Jan Valerian Jirsík, 1899; Biskup Brynych, 1932) nebo úvahy národohospodářského (Dobrodinečkové, 1898; Klíč ku bohatství, 1904), případně organizačního rázu (O významu katolických spolků, 1900).⁷⁰

Profilující význam mají Reylovy práce týkající se vývoje společnosti, neboť patří do úzkého kruhu několika zakladatelských postav katolické (křesťanské) sociologie. Vedle drobnějšího spisu *Sebevraždy studentů* (1904), tematicky korespondujícího se známým Masarykovým dílem o sebevraždách, jádro Reylových názorů obsahují tři knihy z počátku 20. Století - *Úkoly sociální politiky* (1909), *Jádro křesťanské sociologie* (1914) a *Sociologie v politice* (1924), přičemž posledně jmenovaný spis je vlastně přepracovanou a rozšířenou prací z roku 1914. Zatímco kniha *Úkoly sociální politiky* mohla svou komplexností plnit roli kvalitní dobové příručky, poskytující poučení o příčinách vzniku, úkolech, aktérech, metodách a příjemcích sociální politiky jako relativně nového fenoménu, oba další zmíněné spisy mají vědecký charakter. Jsou katolickým viděním vývoje ve společnosti se stanovením zásad pro její optimální vývoj do budoucna. Směřují ke shromáždění důvodů, proč by měla být společnost uspořádána na bázi křesťanského solidarismu. Mimo jiné i proto jeho názory nebyly v nekatolických kruzích přijímány bez kritiky a Reyl jako sociolog si své místo ve světě vědy hledal s obtížemi.

Kromě teoretické a akademické aktivity se prakticky angažoval v sociální sféře. Hmotně podporoval sociálně slabé a založil a řídil například dům Záštit pro osamělé ženy v Hradci Králové, podílel se na řízení diecézního ústavu pro hluchoněmé a stál u kolébky spolku

⁷⁰ ThDr. František Reyl. a: *ČKD, 1936/1*, str. 92-93, [cit.2013-06-04]. Dostupné z : <http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=24339>.

Charitas. Měl pověst nekompromisního polemika, zásadního, nebojácného a přesvědčeného odpůrce tzv. pokrokového tábora.⁷¹

3.7.3 Časové úvahy

Dobová reklama na list, průběžně vycházející na předposlední straně obálky dalšího z periodik nazvaného *Časové úvahy*, charakterizuje Obnovu takto: „*Časopis OBNOVA vychází každý pátek dopoledne v Hradci Králové a přináší články obsahu politického, apologetického, sociálního, národohospodářského, všímá si všech zjevů kulturních, uveřejňuje ochotně zprávy o všech potřebách našeho lidu, pokud zajímají širší veřejnost, tedy zprávy o činnosti zastupitelstev okresních, místních, družstev a spolků hospodářských, záloženských, nákupních, obchodních, živnostenských, národních, humánních, uměleckých a jmenovitě katolických.*“ Časopis se snažil co nejvíce zapojit se širokou veřejností a tak v předmětném inzerátu dále vyzývá ke spolupráci, i když tato praxe nebyla v té době ještě zcela obvyklá :

„Protože ve čtvrtek dopoledne je závěrka listu, prosíme o zaslání dopisů a zpráv dle možnosti již v pondělí a v úterý. Později došlé zprávy lze uveřejniti, je-li dostatek místa a nejsou-li zastaralé. „

Zajímavé jsou též údaje k předplatnému a inzerci. Celoroční předplatné stálo 10 korun. Inzerce byla zvýhodněna pro živnostníky na 12 haléřů za řádek oproti 16 haléřům pro ostatní propagaci.⁷²

3.7.4 Duch katolické obnovy

Do Obnovy napsal Brynych řadu článků a úvodníků, které vyšly roku 1901, nejprve sešitově a později i knižně pod názvem *Duch katolické obnovy*.⁷³ Vzhledem k tomu, že opět není dostupná jiná dobová charakteristika než z propagačního materiálu vycházejícího opět na obálce *Časových úvah*, pokusíme se tuto sbírku přiblížit jeho pomocí, neboť zcela přesně vystihuje postoje a názory redaktorů a členů PDT (Politického družstva tiskového), ale také

⁷¹ František Reyl. Česká bibliografická databáze. [on-line], [cit. 2013-11-03]. Dostupné z <http://www.cbdb.cz/autor-47844-frantisek-reyl>.

⁷² *Časové úvahy*. 1898. Ročník III., číslo 3, zadní obálka. Hradec Králové : Biskupská tiskárna

⁷³ SRP, Zdeněk. *Královéhradecké biskupství v proměnách staletí*. Hradec Králové: Garamon, 2005.s.92-93. ISBN:80-86472-19-1

tehdejší zdravé katolické inteligence, proto je zde ocitován v téměř nezměněné formě. Duch katolické obnovy je sbírka úvodních článků týdeníku *Obnova*. Vydává politické družstvo tiskové v Hradci Králové.

*„V nynější době jsme zaplaveni přímo spoustou potištěného papíru, takže ho nestačíme ani poštám vraceti, vzdor všem vrískavým fanfárám reklamy. Obecenstvo zvyklo si vraceti tištěné publikace i bez povrchního jenom prohlédnutí, takže i vážná díla stihá stejný osud s tuctovým brakem. Tento osud nepotká snad Ducha katolické obnovy, protože potlačovati zásady křesťanské reformy znamená zesilovati kroky revoluční a nevědecké. Děsíme se rozkladu společnosti v českém národě, protože za posledních let vzniklo aspoň deset radikálních, ničivých stran a zanikla úplně strana konzervativní, ačkoliv jádro českého lidu a opravdová inteligence zásadám konzervativním přeje. Kde vězí příčina tohoto rozkladu? Naříkáme jenom a zapomínáme, že každá dobrá věc vyžaduje obětí hmotných i mravních. A poněvadž v moderní době je tisk nejlepším průkopníkem a apoštolem všech myšlenkových proudů, proto nutno i zásady konzervativně náboženské šířit tiskem. Komu není lhostejna budoucnost českého lidu podporuje katolický list a bude odebírat i svrchu uvedenou sbírku výborných úvodníků *Obnovy* jejíž působení nezůstalo bez vlivu na upevnění vlasteneckých a náboženských zásad v národě našem. Úvodníky tyto jsou specialitou v publistice české a nepochybujeme, jestliže náboženský význam jejich srovnáváme s politickým významem Havlíčkových článků. Duch katolické obnovy jest zajímavou četbou pro vzdělané i prosté čtenáře., jest nevyčerpatelným zdrojem pro časové přednášky ve spolcích a zůstane i po letech cenným literárním památkem poctivé práce českého kněze na ohroženém poli národním. „⁷⁴*

Časové úvahy, byly založeny v roce 1896, které přinášely nejrůznější témata.

Dalším periodikem vydávaným v družstvu byl lidový týdeník *Štít*, až do roku 1949, s přestávkou v letech 1941-1944. (Městská knihovna Hradec Králové, seznam periodik) Náklad *Štítu* byl v dobách největší slávy téměř 30.000 výtisků.

3.8 Brynychovi současníci – srovnání

Pro srovnání jsme vybrali Brynychovi současníky, kteří se přibližně ve stejnou dobu věnovali literární či ediční činnosti. Toto nebylo jejich jediným pojitkem – byli Češi, vlastenci, pocházeli z chudých poměrů - jedná se o Karla Aloise Vinařického a Jana Valeriána Jirsíka.

⁷⁴ SAHULA, Jiří. *Pryč s dogmaty*. (in) *Časové úvahy*. 1902, s.3. obálka. Hradec Králové : Biskupská tiskárna.s.3.

3.8.1 Jan Valerián Jirsík (19. 6. 1798 v Kácově – 23. 2. 1883 České Budějovice),

Byl vysvěcen 28. prosince 1820 ve svatovítské katedrále. Jirsíkovým prvním působištěm bylo Mělnicko a Roudnicko a již zde byl vysoce hodnocen pro svou práci s mládeží, zakládání podpůrných spolků, ale již se zde datují počátky jeho literárního díla. Obě knihy z této doby vyšly v Praze roku 1826, první souvisí s Jirsíkovým působením na výchovu mládeže „Škola nedělní pro vyrostlou mládež, jakož také kniha vzdělávající pro obecný lid.“. Druhé dílo „Říp a jeho chrám“ odkazuje k vlastenecké romantice a ukazuje na fakt, jakým byl Jirsík propagátorem svatojirské svatyně na Řípu. Od roku 1832 působí v Minicích u Kralup a zde již započal pravidelně publikovat, například od roku 1835 do Časopisu pro katolické duchovenstvo. Prvním významným teologickým dílem, které jistě ovlivnilo i Brynych, ale především ukazuje na podobné myšlenkové pozice obou těchto významných osobností 19. století, je stať „Proč jsem katolíkem“, která vyšla v roce 1835 v Časopise pro katolické duchovenstvo. Reaguje na zvýšenou aktivitu evangelíků, je to snaha o ospravedlnění a vysvětlení katolicismu a nastartovala řadu podobných snah. Samostatně toto dílko vychází jako první svazek v edici *Svatojanské dědictví*, jehož byl Jirsík spoluzakladatel. Zde se setkává s další vynikající osobností Vincencem Zahradníkem. Společně výše zmíněné dílko několikrát přepracovali a doplnili a několikrát vydali. V roce 1842 pak vychází brožura *O smíšeném manželství*. Jirsík se tak jako Brynych nespokojil s pouhou obranou katolicismu a ponořuje se do problematiky interkonfesijního rozporu ještě hlouběji a to především ve třech dílech *Zdravé, pravé a čisté učení Lutherovo, Kalvínovo a mnoha jiných moudrých protestantů*. Zde poukazoval na nedůvěryhodnost novotářů a citoval zcela evidentně katolické myšlenky z jejich děl. Veleúspěšný a několikrát i v zahraničí vydaný *Bohomil* zase poukazoval na zbytečnost, aby se evangelíci odchylovali od katolické víry. Dalším Jirsíkovým dílem proti protestantismu bylo *Dvacetero přátelských listů k evangelíkům v Čechách bytujícím*. Jirsíkova časopisecká činnost byla tak obsáhlá a literárně i obsahově vyspělá, že položila základ pro veškeré další autorská východiska a to i pro ta Brynychova. Od Jirsíka se Brynych učil bránit svoji víru, napomáhat rozvoji katolictví. Nelze zde nezmínit nejvýznamnější Jirsíkovo dílo a to *Populární dogmatiku*. Ta vychází v Praze roku 1841. Dogmatika, byla autorovou vášní a snaží se zde oslovit širší okruh čtenářů.⁷⁵

⁷⁵ KADLEC, Jaroslav. *Jan Valerián Jirsík*. Knihovna setkání, 1993, s.10-18

Rok 1846 přinesl další změnu v Jirsíkově dosavadním životě a on se stává kanovníkem a zároveň kazatelem u sv. Víta v Praze. Svá kázání vydává i knižně. Jako pražský kanovník se aktivně účastní veřejného života, byl členem Muzea, Svatoboru a Umělecké besedy. Zde se přátelí s Palackým a dalšími velikány doby. V roce 1847 se po kanovníku Pešinovi stává šéfredaktorem Časopisu pro katolické duchovenstvo. Ve svých článcích a statích se Jirsík zabývá veškerými tématy a nevyhýbá se ani poměrům v církvi například *Čas do zbraně volá, Uspořádání církevních záležitostí v Říši Rakouské a O svobodě tisku a něčem jiném ještě*.⁷⁶ Dne 4. června 1850 umírá českobudějovický biskup Josef Ondřej Lindauer a na návrh ministra kultu hraběte Lva Thuna je na uprázdněný stolec navržen právě Jan Valerián Jirsík. Jirsík byl ve svém úřadě od října 1851 a byl v řadě ohledů podobný Brynychovi. Ihned po svém nástupu do funkce se pustil do horečné činnosti. Rozvíjel školství, založil studentský seminář, zakládal duchovní spolky, jezdil pilně po své diecézi a byl též literárně činný. Neúnavně bojoval za rozvoj katolické víry, snažil se o bezproblémové soužití Čechů s Němci, vždyť jednu třetinu obyvatelstva jeho diecéze tvořili právě Němci.⁷⁷

Co se týká kněží, tak v této době byla snaha o pozvednutí kvality duchovenstva a výběr do semináře byl velice přísný. Avšak v této době nebyla většina kněží té doby schopna čelit nově nastalé situaci a to díky přílišné konservativnosti a nepružnosti. Jirsík se v této otázce velice angažoval a tak jako později Brynych byl mezi seminaristy velice oblíben, neboť právě pro ně vykonal mnoho dobrého. Jirsík byl velkým přítelem s Karlem Vinařickým, který byl jedním z Brynychových předchůdců na Vyšehradě a také patřil k podobným osobnostem.

3.8.2 Karel Alois Vinařický (24. ledna 1803 Slaný – 03.února 1869 Praha),

Narodil se v rodině poněmčeného českého řemeslníka. Vzdělání získal v němčině, už na gymnáziu se ale zapojil do českého národního hnutí a začal se učit česky. Zajímal se především o historii. Když v roce 1818 začal v Praze studovat filosofii (v té době bylo dvouleté studium filosofie povinné před vystudováním jakékoliv vysoké školy), zapojil se velmi intenzivně do vlasteneckého života. Byl také silně ovlivněn svým učitelem Bernardem

⁷⁶ Kadlec, 1993:25 KADLEC, Jaroslav. *Jan Valerián Jirsík*. Knihovna setkání,1993, s.21-22,25

⁷⁷KADLEC, Jaroslav. *Přehled církevních dějin českých - II.díl*. Praha: Česká katolická Charita (in)Ústřední církevní nakladatelství,1977.(Skriptum pro studijní účely CMBF).s.122 et [*Časové úvahy*. 1896. Ročník II., zadní obálka. Hradec Králové : Biskupská tiskárna]

Bolzanem, kterého si po celý život velmi vážil, ale jehož osvícenské názory se brzy změnilly v přísný konzervativismus.

Po studiích vstoupil do semináře, kde se také začal věnovat prvním literárním pokusům. Studium přerušil, protože byl vybrán jako vychovatel potomků rodu Šliků, studoval dále dálkově. I po vystudování se ale živil jako vychovatel a působil v různých šlechtických rodinách, čímž si získal přátele mezi vlasteneckou šlechtou i soudobými českými buditeli, zejm. F. L. Čelakovským. Začal publikovat básně a překlady antických klasiků. V roce 1828 se podílel na založení Časopisu pro katolické duchovenstvo, v němž dále působil jako korektor a redaktor a v kterém publikoval svá díla. Získával postupně různé církevní funkce v Praze, od roku 1829 byl tajemníkem pražského arcibiskupa.

V roce 1833 se stal farářem ve vsi Kovář, kde byl často navštěvován vlasteneckými přáteli a kde vytvořil velkou část svého literárního díla. Za svého života byl velmi oblíbený a uznávaný, byl mimo jiné zvolen poslancem říšského sněmu. Věnoval se obrodě českého školství a snažil se prosadit češtinu jako vyučovací jazyk, psal učebnice, příručky pro učitele a jako pedagogickou pomůcku své dětské básně. Jeho přítelem a švagrem byl Jan Krouský z nedalekých Katusic, vlastenecký rolník a podporovatel české literatury, který skládal nápěvy na Vinařického poezii pro děti a také kandidoval na místo poslance říšského sněmu uvolněné roku 1849 odchodem Vinařického na místo děkana v Týně nad Vltavou.

V letech 1848-1849 se účastnil jako stoupenec slovanské pravice říšského ústavodárného sněmu nejprve ve Vídni a potom (do konce ledna 1849) i v Kroměříži.⁷⁸

V roce 1859 se stal kanovníkem vyšehradské kapituly a pohyboval se jako uznávaná osobnost v pražských vlasteneckých kruzích. Vytvářel výbory ze své literární tvorby, polemizoval se svými odpůrci. V roce 1860 se podílel na založení sdružení *Dědictví sv. Prokopa*, jehož cílem bylo vydávání českých teologických spisů. V Praze také zemřel.⁷⁹

3.8.3 Srovnání

Oba výše uvedení představitelé katolické církve byli o desítky let starší než Brynych. Ve své době patřili k předním představitelům boje za obnovu vážnosti a postavení církve – za katolicismus, za možnost víry a předávání informací v češtině (viz jejich publikační činnost),

⁷⁸ Karel Alois Vinařický.[online]. [cit.2013-10-25]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Alois_Vina%C5%99ick%C3%BD#cite_note-1.

⁷⁹ heslo: Vinařický. *Ottova encyklopedie*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2004.ISBN:80-7360-014-5

hlásili se k myšlenkám vlastenectví. Opakovaně vystupovali na obranu víry, bojovali proti ateismu a jejich prioritou bylo pozvednutí kvality duchovenstva. Všichni se určitou etapu svého profesního života věnovali vzdělávání mládeže a dětí, včetně aktivního působení v seminářích. Brynych byl určitě ovlivněn jejich snahou za zavedení češtiny do bohoslužeb, ve své publikační činnosti se snažili krom odborných pojednání vydávat kázání, promluvy či pastýřské listy. Jednoznačnou spojitost můžeme najít v jejich působení v Časopise pro katolické duchovenstvo, který Jirsík pomáhal založit, Vinařický zde působil jako redaktor i korektor a všichni tři v něm opakovaně publikovali. Všichni tři byli politicky činní a snažili se aktivně ovlivnit vývoj politiky své doby, dle svých možností a situace, včetně pohledu veřejnosti na církve jako celek. Vždy se nesetkávali s pochopením a kladnými ohlasy, zvláště Brynych byl považován za problémového. Všichni určitý čas působili v církevních funkcích v Praze, kde měli možnost dění ovlivnit. Jejich srdce však patřila jejich farnostem a měli velmi blízko k obyčejnému lidu. Věnovali se charitativní činnosti a pomoci potřebným. Zároveň si uvědomovali potřebu vzdělávání a informovanosti co nejširších vrstev obyvatelstva a právě proto se zaměřili na publikační činnost i v oblasti pedagogického vzdělávání, která byla u všech opravdu bohatá. Brynych po vzoru svých předchůdců nejen mnoho publikoval, ale také pochopil nutnost vlastního média pro církve, takže založil knihtiskárnu – Politické tiskové družstvo.

Myšlenky, kterým se všichni věnovali, zformuloval do svého programu, ikdyž v době, kdy oba (Jirsík i Vinařický) již nebyli mezi živými. V jejich odkazu pokračoval cíleně Brynych do konce svého života a později i jeho následovníci.

3.9 Současná ediční činnost diecéze

Současná ediční činnost diecéze je reprezentována jednak klasicky vydávaným tiskovým materiálem, který tvoří časopis IKD – Informace královéhradecké diecéze, který vychází od roku 1990, jedná se o celobarevný periodický měsíčník, v létě vychází dvojčíslo.

Časopis přináší aktuální informace o dění nejen v diecézi samotné, ale také přehled o vycházející odborné literatuře, rozhovor se zajímavou osobností, informace o různých tématech vztahujících se k církvi a víře, zprávy z biskupství, pozvánky na akce.

Periodikum je dostupné jak tištěné verzi, tak také v digitalizované podobě.

Další materiály vydávané v rámci diecéze jsou dostupné v elektronické podobě na webových stránkách (oficiální web: <http://www.bihk.cz/>).

Pro šíření informací využívá diecéze možnosti radiové stanice RADIO PROGLAS- STUDIO VOJTĚCH. Královéhradecké studio Vojtěch patří k mladším studiím Proglasu. Začalo fungovat na podzim roku 1999. Nyní vzhledem k rozsahu a způsobu práce nemá k dispozici prostor vybavený jako standardní rozhlasové studio.

Studio se snaží získávat informace a náměty pro vysílání z oblasti královéhradecké diecéze (římskokatolické církve) - tedy z Královéhradeckého a Pardubického kraje, a také z částí krajů Vysočina (Havlíčkův Brod, Humpolec, Polná), Středočeského (Kutná Hora, Poděbrady, Čáslav) a Libereckého (Jilemnice). Snahou studia je, aby ve zpravodajství i pořadech byly zastoupeny všechny oblasti regionu – od Krkonoš a Orlických hor na severu až po českou část Vysočiny na jihu. Studio mediálně spolupracuje s nejrůznějšími institucemi, organizacemi i jednotlivci, kteří pracují především v oblasti kulturní, náboženské či sociální a jejichž činnost je obohacující i inspirující pro nás ostatní.⁸⁰

⁸⁰ Radio PROGLAS. [online]. [cit. 2013-05-20]. Dostupné z: <http://www.proglas.cz/>.

4 Závěr

Postavení katolické církve na přelomu 19. a 20. století v Čechách bylo velice poznamenáno dopady osvícenství a tzv. josefinismu, navíc překotným vývojem společnosti a změnou rozvrstvení obyvatelstva mezi venkovem a městy, ztrátou tradičních vazeb a hodnot. To vše stavělo před církev značné překážky. Do toho situaci nenapomáhal ani fakt, že biskupy jmenoval císař, který se snažil na tyto pozice prosazovat především příslušníky šlechtických rodin, nebo osoby zcela oddané habsburskému domu. Tito lidé se však příliš nesnažili o reformy, ani o hlubší sblížení s věřícími. K těm osvěcům patřili například českobudějovický biskup Jan Valerián Jirsík a Jan Nepomuk Eduard Brynych. Spolu s jeho předchůdci odstartoval řadu pozitivních změn. Díky svému působení na počátku kariéry znal důvěrně prostředí vesnice a začal bojovat za český jazyk. V tomto období začal vydávat svá kázání a postní promluvy. V těchto svých aktivitách pokračoval i po nástupu do Hradce. Přednášel česky. Mezi věřícími byl velmi oblíben. Touto dobou byly zaváděny nové pobožnosti, jako křížová cesta, mariánské májové pobožnosti, úcta Srdce páně a modlitba svatého růžence. Konaly se lidové misie pořádané hlavně redemptoristy, jezuity, františkány a dominikány. Nastal rozvoj katechismu, duchovních cvičení, liturgie byly oživovány mešními písněmi. Nastalo obnovení poutí a byly konány velké katolické sjezdy. Zároveň to byla doba zakládání spolků, v roce 1849 byla brněnským gymnazijním profesorem Matějem Procházkou (1811 – 1889) založena Katolická jednota, která se rychle rozšířila po celém království. Vydávali Hlas Katolických jednot. Byly zakládány i spolky Katolických tovaryšů, mládeže, rolnictva, žen, studentstva atp.⁸¹

Značná pozornost se věnovala ediční činnosti, jako prostředku pro šíření katolických myšlenek a k obraně proti útokům. V každé diecézi byly vytvořeny spolky pečující o rozvoj katolického tisku. V Praze to byl roku 1870 Katolický spolek tiskový s orgánem Hlasy Katolického spolku tiskového, roku 1884 založeno družstvo Vlast, které vydávalo stejnojmenný časopis. V roce 1895 vzniká Tisková liga, která od roku 1900 vydává časové brožury – Hlasy svatováclavské. V Českých Budějovicích byl vytvořen Český tiskový spolek až v roce 1906, ale profesor pastorálky Antonín Skočdopole zde vydával časopisy Ludmila (1875), Anežka (1878), Václav (1880). V Brně 1881 byla založena Benediktinská tiskárna. Vydávala kalendář Moravan, Školu božského srdce páně, (1867), Anděla strážného (1881) a

⁸¹ KADLEC, Jaroslav. *Přehled církevních dějin českých - II.díl*. Praha: Česká katolická Charita (in)Ústřední církevní nakladatelství,1977.(Skriptum pro studijní účely CMBF).s.122-125.

Květy mariánské (1862). Zdejší časopis Hlídka (1896) redigován P. Pavlem Vychodilem, byl považován za nejlepší katolický měsíčník vůbec. Na Olomoucku vzniká roku 1900 Matice cyrilometodějská. Ediční činnost Brynycha se orientovala na posílení soužití katolíků s protestanty, věnoval se publikování vzdělávacích materiálů pro školy. Svou tvorbou soustavně pracoval na podpoře a obnově náboženského vědomí.

Byl velkým příznivcem pokroku, dokázal využít nových metod a technologií ve prospěch diecéze. U svých protivníků nebyl v oblibě.

Z práce vyplývá, že královéhradecká diecéze se právě v osobě biskupa Brynycha aktivně podílela na posilování postavení církve ve společnosti, podporovala jeho osobou vlastenectví a sounáležitost národa. Jeho nemalý přínos je patrný ve snaze vzdělávat lid i odbornou veřejnost. Tyto jeho postoje měly dopad nejen v rámci regionu jeho působení, ale pozitivně se odrážely na území celého našeho státu. I přes trnitou cestu jeho názory a myšlenky našly podporu i odezvu a do dnešních dnů svým způsobem ovlivnily řadu jeho následovníků.

Jeho osobní podpora katolických periodik i další ediční činnosti v dané době má dopad i do současnosti, neboť tato činnost přetrvala a má svou bohatou tradici, zvláště dnes, kdy je potřeba s ohledem na různé manipulativní snahy, udržovat možnost získávat objektivní informace všemi dostupnými prostředky – jak v tištěné, tak i elektronické či rozhlasové podobě. Přesto, že se sám intenzivně věnoval ediční činnosti, existuje velmi málo dostupných materiálů o jeho osobě a činnosti, což se odráží v množství použité literatury a ostatních pramenů.

Lze konstatovat, že současnost je věrná jeho odkazu i poselství a je třeba opakovaně vyvíjet snahu o to, aby tyto osobnosti, jejich postoje a názory nezůstaly zapomenuty.

5 Summary

The position of the Catholic Church in the 19th and the 20th century in Bohemia was a very marked impact of the Enlightenment and the reign of Josephine , plus rapid development of society and changing the stratification of the population between rural and urban areas , the loss of traditional ties and values. All were built before the church faces significant obstacles . Do not conducive to that situation by the fact that the bishops appointed emperor who tried to enforce these positions primarily members of aristocratic families or persons wholly devoted Habsburg house. But they are not without a deeper reform and rapprochement with the faithful . The most enlightened were such České Budějovice Bishop Jan Valerián Jirsík and Jan Nepomuk Eduard Brynych . New devotions were introduced , such as the Cross , Marian devotions , reverence Heart of Jesus and the prayer of the Holy Rosary. There were mainly organized popular missions Redemptorists , Jesuits , Franciscans and Dominicans . There was a development of the catechism , spiritual exercises . The liturgy was enlivened songs. There was a revival of pilgrimages and doing great Catholic congresses . At the same time it was set up clubs in Brno in 1849 was Professor Matej Prochazka (1811-1889) founded the Catholic unity , which quickly spread throughout the kingdom . Voice published a Catholic one ton . Were established clubs of Catholic journeymen , youth, peasants, women , etc. Students . Considerable attention was devoted to publishing activities as a means of spreading the Catholic ideas and defend against attacks. In each diocese were created associations involved in promoting the Catholic press . In Prague 1870 - Catholic Press Association with the authority of the Catholic Voices of the Press Association , 1884 Vlast based team , which published a magazine of the same name , in 1895 arises Press League, the 1900 booklet gives time - Voices of St. Wenceslas . In the Czech Budejovice was created by Czech Press Association and 1906 , but Professor Antonín pastorálky Skočdopole here publishes magazines Ludmila (1875) , Agnes (1878) , Václav (1880) . About Hradec Králové is discussed elsewhere in this work. Founded in 1881 in Brno Benedictine printer. Published calendar Moravian School Divine Heart of Jesus (1867), Guardian Angel (1881) Flowers and Marian (1862) . The local magazine The Sentinel (1896) edited by Paul P. attended , was considered the best Catholic monthly magazine ever. At Olomouc created in 1900 Nut Cyril and Methodius .

The work shows that the Hradec Králové diocese is currently in the person of Bishop Brynych actively involved in strengthening the position of the Church in society, supported his party patriotism and unity of the nation. Its significant contribution is evident in an effort to educate

people and professionals. These attitudes had its impact not only in the region of its operations, but positively reflected throughout our state. Despite the thorny path of his opinions and ideas found support and feedback, and to this day in a way influenced many of his followers.

His personal support of Catholic periodicals and other publishing activities in a given time has an impact in the present, because this activity persisted and has a tradition even today , when it is needed with regard to various manipulative efforts to maintain the possibility to obtain objective information by all available means - as in printed and electronic form or radio .

This link is now loyal to his legacy and message.

6 Použité prameny a literatura

Literatura :

Bible Jeruzalémská. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2010, 2229s. ISBN 978-80-7195-539-9

Biografický slovník českých zemí. Praha: Historický ústav AV ČR, 2007, č.8. ISBN 978-80-7277-257-5

BUBEN, Milan. *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*. Praha: Logik s.r.o.,2000. ISBN: 80-902811-0-9

Encyklopedie UNIVERSUM. Praha: Odeon, 2002. ISBN: 80-207-1114-7

FRANCEK, Jindřich; JAKL, Jan. In *Biskupové královéhradečtí*. Hradec Králové: Krajské muzeum východních Čech,1990.

FRANZEN, August. *Malé církevní dějiny*. Praha: Zvon,1995.ISBN: 80-7113-119-9

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1st ed. Praha: Portál,2005. ISBN 80-7367-040-2.

KADLEC, Jaroslav. *Přehled církevních dějin českých - II.díl*. Praha: Česká katolická Charita (in)Ústřední církevní nakladatelství,1977.(Skriptum pro studijní účely CMBF).

KOBETIČ, Pavel. *Osobnosti Chrudimska*.1.vyd.Chrudim: Regionální muzeum v Chrudimi – Edice Prameny,2002, 282s. ISBN:80-902531-8-0

McLEOD, Hugh. *Sekularizace v západní Evropě (1848-1914)*. 1.vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, 333s. ISBN 978-80-7325-161-1

NEŠPOR, Zdeněk, R.; kolektiv. *Náboženství v 19.století. Nejcírkevnější století, nebo období zrodu českého ateismu?* 1.vyd. Praha: Scriptorium, 2010, 328s. ISBN 978-80-87271-22-3

NOVOTNÝ, Josef. *Biskup Brynych, životopisné črty*. Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1923.

Ottova encyklopedie. Praha: Ottovo nakladatelství, 2004.ISBN:80-7360-014-5

Ottův slovník naučný (OSN), sv. 4. 1.vyd. Praha : J. Otto, 1891.

PETRAČEK, Tomáš. *Česká církev výzvy 19. věku a pražská provinční synoda roku 1860*. IN *Neklidem k Bohu*. Řevnice: Nakladatelství Abor vitae s.r.o., 2006. ISBN:80-86300-58-7

PETROSILLO, Piero. *Křesťanství od A do Z*. Praha:Karmelitánské nakladatelství, 1998, 240 s. ISBN: 80-7192-365-6

PUTNA,Martin. *Česká katolická literatura v evropském kontextu – 1848 - 1918*. Praha:Torst,1998.800s.ISBN:80-7215-059-6

RÉMOND, René. *Náboženství a společnost v Evropě*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. (překl. A. Hánová) ISBN:80-7106-496-3

SRP, Zdeněk. *Královéhradecké biskupství v proměnách staletí*. Hradec Králové: Garamon, 2005. ISBN:80-86472-19-1

VAVŘÍNEK, Vladimír. *Encyklopedie Byzance*. Praha: Libri, 2011, 552s. ISBN 978-80-7277-485-2

VESELÝ, Arnošt; NEKOLA, Martin. (et). *Sběr a analýza dat. In: Analýza a tvorba veřejných politik - přístupy, metody a praxe*. 1. vyd. Praha: Slon, 2007. ISBN 978-80-86429-75-5

ŽÁČEK, Jan. *Ecce sacerdos magnus*. Praha: Votobia, 2006. ISBN:80-7220-270-7

Periodika :

Časové úvahy. 1895. Ročník I., Hradec Králové : Biskupská tiskárna

Časové úvahy. 1896. Ročník II., zadní obálka. Hradec Králové : Biskupská tiskárna

Časové úvahy. 1898. Ročník III., číslo 3, zadní obálka. Hradec Králové : Biskupská tiskárna

Časové úvahy. 1901. Ročník V., číslo 3 b. Hradec Králové : Biskupská tiskárna

Časopis katolického duchovenstva. Ročník 1902, číslo 9, s. 584

KADLEC, Jaroslav. *Jan Valerián Jirsík*. Knihovna setkání, 1993, s.10

MACHÁŇ, Jiří. *Seznamte se: Jan Vokál, nově jmenovaný biskup*. Katolický týdeník, 2011, č.11/2011, rozhovor.

REYL, František. *Biskup Edvard Brynych , Na paměť 30. Výročí jeho úmrtí* (in) *Časové úvahy*. 1932, Hradec Králové : Biskupská tiskárna

SAHULA, Jiří. *Pryč s dogmaty*. (in) *Časové úvahy*. 1902, s.3. obálka. Hradec Králové : Biskupská tiskárna

Elektronické zdroje :

Biografický slovník českých zemí : 8. sešit : Brun-By. VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla; a kol. Praha : Libri, 2007, 239s., s. 225-368. ISBN 978-80-7277-257-5. [cit. z 10.03.2013]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Edvard_Jan_Brynych.

Časopis katolického duchovenstva, ročníky 1828 – 1948. [online]. [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: <http://www.depositum.cz/>

Diecézní katalog. Biskupství královéhradecké – diecéze.[online]. [cit. 2013-05-20]. Dostupné z : <http://www.bihk.cz/dieceze/>.

František Reyl. Česká bibliografická databáze. [on-line], [cit. 2013-11-03]. Dostupné z <http://www.cbdb.cz/autor-47844-frantisek-reyl>

Komparativní přístupy při zkoumání veřejných politik. In *Současné metodologické otázky veřejné politiky.* MOURALOVÁ, Magdalena, GEISLER, Hana. Praha: Karolinum, 2011. ISBN: 978-80-246-1865-4. [cit. 2013-06-02]. Dostupné z: http://www.cuni.cz/ISS-138-version1-100224_geissler_mouralova_komparace.doc.

Osvěta. VLČEK, Václav. 33, 1903 s. 128-135, Osvěta: Listy pro rozhled v umění, vědě a politice, 1903, č.33, s.128-135. [cit. 2013-06-02]. Dostupné z : <http://archive.org/details/osvtalistyproro07vlcegoog>.

Radio PROGLAS. [online]. [cit. 2013-05-20]. Dostupné z: <http://www.proglas.cz/>.

ThDr. František Reyl. a: *ČKD, 1936/1*, str. 92-93, [cit.2013-06-04]. Dostupné z : <http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=24339>.

7 Seznam příloh

Příloha č. 1 - Výběr z edičního plánu Politického tiskového družstva od jeho založení roku 1894 do jeho úmrtí roku 1902 až 1903

Příloha č.2 – Program OBNOVY

Příloha č.1

Výběr z edičního plánu Politického tiskového družstva od jeho založení roku 1894 do jeho úmrtí roku 1902 až 1903

Český kněz : odpověď na Vránův pamflet " Dva čeští kněží " / Mimořádná příloha ke 34. číslu " Obnovy " V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové 1895 (B. knihtiskárna) 23 s. ; 15 cm

Český kněz : odpověď na Vránův pamflet "Dva čeští kněží" V Hradci Králové : Politické družstvo, 1895 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 23 s. ; 15 cm

Náš program Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1896 16 s. ; 17 cm

Štít víry : vysvětlení a důkaz pravd katolických, které se obzvláště v církvích protestanských čili evangelických upírají, s vyvrácením námitek proti nim činěných / Edvard Brynych 2. vyd. Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1896 107 s. ; 23 cm

Do boje volebního / napsal Čeněk K. Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1897 22 s. ; 17 cm

Dobrodinečkové : obrázek blahobytu rolnického / líčí F. R. Skalický V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1897 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 32 s. ; 18 cm

Co jsme si o klerikalismu povídali? / sděluje F. J. Konečný V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1897 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 32 s. ; 18 cm

Jan Nepomucký ve světle dějin / redaktor Fr. Reyl V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1897 (Biskupská knihtiskárna) 24 s. ; 17 cm

K příštím volbám : politické kapitoly / sebral F. R. 1. vyd. Kostelní Vydří : Politické družstvo tiskové, 1897 24 s. ; 18 cm

K šedesáté ročníci kněžství sv. Otce Lva XIII. : (Slavnostní sbor o jubilejní akademii v bisk. semináři přednesený) / [složil E. Kasal ; v hudbu uvedl D. Orel] V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1897 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 16 s. ; 18 cm

Naše státní právo / píše E. K. V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1897 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 32 s. ; 18 cm

Nový soudní řád : praktické pokyny pro lid / napsal slovatný právník V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1897 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 32 s. ; 18 cm

O ultramontanismu : Bílá Hora, Atheista / Edvard Jan Nepomucký, biskup královéhradecký (pastýřský list) Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1897 24 s. ; 17 cm

Otázka rolnická : úvaha k jubileu zrušení roboty / napsal Čeněk Kučera V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1897 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 24 s. ; 18 cm

O významu křesťansko-sociálního spolkového odznaku: Kříž, kotva srdce / [přednesl Jindřich Macoun] V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1897 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 20 s. ; 18 cm

Řeč o školské otázce / [přednesl ... Edvard Jan Nep. Brynych] V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1897 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 33 s. ; 18 cm

Škola a mravnost / [přednesl ... Václav Špaček] V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1897 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 24 s. ; 18 cm

Zakládejme katolické jednoty ! : sociální úvaha / Napsal N.B. předseda katolické jednoty Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1897 16 s. ; 18 cm

Naše státní právo / Píše E.K. Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1898 20 s. ; 17 cm

Otázka rolnická : úvaha k jubileu zrušení roboty / napsal Čeněk Kučera Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1898 24 s.

Škola a mravnost : Scheinost / Píše V.Špaček Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1898 24 cm ; 17 cm

O významu křesťansko-sociálního spolkového odznaku : kříž, kotva a srdce / Napsal Jindřich Macoun Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1898 20 s ; 17 cm

Zpráva polit. družstva tiskového v Hradci Králové za správní rok 1897-1898 : 1. protokol o valné schůzi dne 27.prosince 1897./ Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1898

Církev a církve / Napsal E.J.Městecký Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1899 48 s. ; 17 cm
Jan Hus : dle doktora Matysa z Nové Paky a dle pravdy / napsal A. Z. Hradecký V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1899 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 48 s. ; 18 cm

Kněz a politika / z francouzského originálu přeložil Václ. Lankaš Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1899 34 s.

Edvard Jan Nepomucký, biskup královéhradecký vzkazuje věřícím své diecéze pozdravení a požehnání : [velikonoční pastýřský list] / [Edvard Jan Nepomucký Brynych] V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1899 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 20 s. ; 18 cm

Jan Valerian Jirsík / Napsal F. R. Skalický Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1899 22 s.
Jan Valerian Jirsík : úvaha ku stoletým narozeninám / podává F. R. Skalický V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1899 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 22 s. ; 18 cm

Spiritismus čili mediánství : úvaha o učení spiritistů a činnosti českých mediánů / V. Bledý Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1899 34 s. ; 18 cm

Ovoce husitismu / napsal Jiří Sahula V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1899 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 31 s. ; 18 cm

Raiffeisenovy záložny / Napsal Arnošt Bláha Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1899 44 s. ; 17 cm
Vánoční pastýřský list : J.M. biskupa královéhradeckého. Náboženství věci soukromou / Uvažuje Fr.Jirásko Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1899 20 s. ; 17 cm

Základ otázky sociální a národnostní / napsal Ladislav Kunte V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1899 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 20 s. ; 18 cm

Theoreticko-praktická rukověť chorálu římského pro bohoslovce a učitelské ústavy, pro kněží, ředitele kůru, varhaníky a přátele církevního zpěvu / Sestavil Dobroslav Orel Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1899 236 s. : chorální notové záznamy ; 23 cm

Církev pronásleduje vědu / píše Fr. Reyl V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1900 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 24 s. ; 18 cm

O významu katolických spolků / Uvažuje František Reyl Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1900 26 s. ; 17 cm

Husitství a protestanství : historická studie / srovnává Jiří Sahula V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1900 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 35 s. ; 18 cm

Oslava Husova / píše F. R. Skalický V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1900 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 36 s. ; 18 cm

Lourdy / líčí Fr. Loskot V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1900 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 24 s. ; 18 cm

Náboženství a lidstvo : články apologetické/ napsal Filip Jan Konečný V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1900 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 32 s. ; 18 cm

Světová velmoc : úvahy o tisku / sebral J. K. Podhorský V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1900 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 32 s. ; 18 cm

Zruší církev celibát? / uvažuje J. A. Š. V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1900 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 32 s. ; 18 cm

Ženská otázka / [napsal Frant. X. Novák] V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1900 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 25 s. ; 18 cm

Primát a neomylnost Říma / píše Jiří Sahula V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1900 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 26 s. ; 18 cm

Šťěstí katolíka / napsal Hammerstein ; přeložil a upravil F. S. V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1900 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 24 s. ; 18 cm

Zánik světa dle bible a astronomie / napsal Ludvík Heumann ; přeložil Josef Špáta V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1900 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 35 s. ; 18 cm

Hradecká kolej T. J. r. 1836 : historická črta / Píše P. A. R.Druhé vydání Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1901 24 s. ; 19 cm

O trestu smrti / Píše Josef Kousal Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1901 16 s. ; 17 cm

Zrušení řádu jezuitského / Jos. Valenta Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1901 31 s.

Počátky koleje Tovaryšstva Ježíšova v Hradci Králové r. 1636 / píše P. A. R. V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1901 (Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové) 22 s. ; 18 cm

Žaloba vydědence 19. věku : apologetická črta / František Reyl 1. vyd. V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové, 1901 32 s.

Učte se z dějin : slovo k naší mládeži od starého vlastence / Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1901 50 s. ; 18 cm

Pryč s dogmaty / Jiří Sahula Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1902 40 s.

Zpráva o sjezdě českoslov. katolíků v Hradci Králové / K tisku upravil Frant. Reyl Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1902 142 s. ; 17 cm

Duch katolické Obnovy : sbírka úvodních článků týdeníku Obnovy / Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1903 609 - 672 s. ; 23 cm

Kříže a kalichy : obrázky ze smíšené osady / Našemu milému lidu napsal Eduard Brynych 2. vyd. V Hradci Králové : Politické družstvo tiskové 1903 439 s. ; 18 cm

Zakládejte odborové spolky / Sestavil J. Urban Hradec Králové : Politické družstvo tiskové, 1903 32 s. ; 17 cm

ZDROJ: KATALOG BISKUPSKÉ KNIHOVNY HRADEC KRÁLOVÉ a ARCHIV

Příloha č.2

Program OBNOVY

„Devatenácté století, století vynálezů, století strojů chýlí se ke konci a zanechává společnost lidskou rozháranou, neuspořádanou. Všeobecně se cítí, že jest něčeho zapotřebí, aby společnost lidská přišla k žádoucímu pokoji, pořádku a blahobytu. Zdálo se, že liberalismus – svobodomyšlnost – společnost povznese a na nový pevný základ blaha národů postaví. Zatím vidíme, že liberalismus, v jehož smyslu se společnost lidská změnila, národové přivedeni ve stav, z něhož všichni vybřednouti a něčeho domoci se hledí. Společnost lidská má zapotřebí opravy a obnovy. Když společnost lidská zvláště v říši římské v podobném jako nyní zbědovaném stavu se nalézala, když přes všecko vzdělání Římanů a Řeků říše ta hynula mravním úpadkem, pochybovačstvím náboženským, děsnou požívavostí, hromaděním majetku v málo rukou, zotročením větší části lidu, když šlechtitý filosof Seneka volal: Tak jsme klesli, že nám pomoci není - tu přece znenáhla opravila, obnovila se společnost lidská – a to křesťanstvím, tím vznešeným učením, které s naukou o věcech božských přineslo osvětu vůbec, zlepšilo mrav, ujal se trpících a pracujících. Rozlomilo pouta otroků.

A čím nyní má společnost lidská, podobně neurovnaná, býti obnovena? Liberalismus se neosvědčil. Snad tedy socialismus, jehož podkladem je bezbožectví? Snad úplným podvrácením kolísajících se již základů mravnosti? Nikoliv! Společnost lidská může se jen obnovit tím, když se rozhodne pro pevný základ všeho řádu, blaha a pokoje, pro zásady křesťanské. A v tom smyslu chce pracovati list náš – Obnova. Svět jest nyní velkým bojištěm v němž vlastně bojuje bezbožectví s vírou. A proto netvoří se strany v národech jen dle národnosti a politiky, nýbrž hlavně dle toho, jak lidé smýšlejí o víře, o náboženství. Těž u nás už je viděti, že strany netvoří se dle smýšlení o politice a národnosti, nýbrž dle toho, jak lidé smýšlejí o náboženství, o Bohu. Je zřejmě viděti, že mizí již rozdělování na stranu staro a mladočeskou, jež obě se nazývají národními, ale druhá přikládá ještě název „svobodomyšlná.“ Proč to? Protože mladočeši chtějí k náboženství stíti v poměru novověké „svobodomyšlnosti“, nesouhlasné s náboženstvím křesťanským, zvláště pak katolickým. Strana staročeská naproti tomu chce, aby náboženství bylo zachováno, dle latinského slova konservováno, a proto se jí přikládá také název „konservativní“. Z řad mladočeských, pak vyšla strana pokroková, již strana mladočeská je proti náboženství málo „svobodomyšlnou“ a proto to chce vzíti „od kořene“, dle latinského radikálně, pročez pokroková strana nazývá se též radikální.

Ke které straně má náležeti náš list? „Obnova“ naše chce státi při českém lidu, který jest ve svém jádru a nejhlubším nitru lidem křesťanským, v ohromné většině katolickým. „Obnova“

bude pečovati o to, aby lidu našemu zachováno a náležitě ceněno bylo náboženství, které vyznávali sv. Ludmila, sv. Václav a otec vlasti Karel IV, náboženství, které přineslo národu našemu vzdělanost, osvětu a učinilo jej národem silným, ctěným, váženým. Víme předem, že nepřátelé náboženství budou list náš nazývati klerikálním, kterému slovu přikládá se namnoze potupný význam. Ale klerikalismus je vlastně pouze pevné, důsledné zachovávání náboženství katolického, a proto si z uvedené přezdívky nebudeme dělati nic. Naopak, čím více povstane nám odpůrců, tím horlivěji budeme pracovati k tomu, aby co nejvíce lidí poznalo, že bídu společenskou i mravní našich dnů zavinili ti, kteří v lidu podkopávali víru a život dle zásad křesťanských. V ohledu národním bude náš list vždycky pěstovati vlastenectví upřímně a rozhodně. Chceme i my přispívati k tomu, aby českému národu bylo dáno, co mu náleží, totiž aby koruna svatováclavská, která zdobila hlavu Karla IV, zaskvěla se na hlavě panovníka, jakožto krále českého, o přísahou korunovační českému království závazného. Nebyli bychom křesťany, kdybychom při tom ublížiti chtěli německému lidu, právě proto, že jsme křesťany, chceme vůči Němcům zachovati pravidlo: Co nechceš, aby ti jiní činili, ani ty nečiň jim. Ale pouhou politikou, byť i na základě náboženském spočívající, nebylo by lidu pomoheno, chceme tudíž též k tomu přispívati, aby zvýšila se u nás vzdělanost, aby zkvetla mravnost, aby povznesl se blahobyt. Snahou naší bude, aby do všech zákonů našich vnikla křesťanská spravedlnost a všem vrstvám lidu našeho, zejména rolníkům, řemeslníkům i dělníkům nadešla doby lepší. Ve vážné chvíli vážného chápeme se úkolu. Máme-li dílo započaté prováděti šťastně a zdárně, je nám třeba porozumění, souhlasu, přispění, součinnosti a toho se dovoláváme u všech Čechů dobré vůle a všech, kdo milují vlast a lid láskou vpravdě křesťanskou. A jako sami také k odpůrcům svým chovati se budeme vždy slušně, svědomitě, tak od těch, kteří nám nedůvěřují, očekáváme, že nás nebudou nespravedlivě posuzovati neb odsuzovati, dokud nepoznají naše činy. Otevřeně, mužně zvedáme svůj prapor, poctivě, vážně pronášíme heslo: Obnova! Ze všech sil a s vroucím citem pracovati budeme na základě křesťanském k tomu, aby se vrátily doby, kdy slavné Čechů jméno po celé Evropě bylo ctěno.“

Zdroj: NOVOTNÝ, Josef. *Biskup Brynych, životopisné črty*. Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1923. s. 249 – 252.